

Иван Николаев Николаев

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

на дисертация за придобиване на научна степен „доктор“

на тема: **БЕЖАНСКИТЕ ПОТОЦИ – ОПАСНОСТ ЗА НАЦИОНАЛНАТА
СИГУРНОСТ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

Научен ръководител: Доц. д-р Климент Найденов

София 2018

Дисертационния труд е обсъден и насочен за защита на разширен катедрен съвет на катедра „Регионално развитие“ при Геолого – географски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, проведено на .....2018г.

Защитата на дисертационния труд ще се състои на .....2018г. от .....часа в зала ..... в Ректората на СУ „Св. Климент Охридски“, гр. София, бул. Цар Освободител 15

Материалите по защитата са на разположение на интересуващите се в деканата на ГГФ, в стая ..... Ректорат на СУ „Св. Климент Охридски“ и ще бъдат публикувани на сайта на СУ „Св. Климент Охридски“.

СЪДЪРЖАНИЕ

1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Актуалност на темата

Обект и предмет на темата

Цел и задачи на изследването

Подходи и методи на изследването

Степен на разработеност на проблема

Структура на дисертационния труд

2. СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Увод

I. Основни понятия, нормативна база и методи необходими за дефиниране на проблематиката

I. 1.1. Терминология

I. 1.1.1 Човешки поток

I. 1.1.2 Бежанци

I. 1.2.1.1 Статут на бежанец

I. 1.2.1.2 Хуманитарен статут

I. 1.2.1.3 Временна закрила

I.1.2.1.4 Убежище

I.1.3 Опасност за националната сигурност

I.1.3.1 Обхват

I.1.3.2 Система

I.1.3.3 Националната сигурност на България

I.2. Актуални заплахи за националната сигурност в България

I.2.1 Държавна политика

I.2.2 Данни за миграционния натиск върху България в периода 2013-2016г.

I.3. Анализ на приложената фактологическа рамка

II. Историческа ретроспекция и съвременни аспекти на миграционните процеси

II.1. Исторически обзор на бежанските вълни

II.1.1. Великото преселение на народите

II.1.2. Преселване на сефарадските евреи в Османската империя

II.1.3. Факти и митове за миграцията на ромите (циганите) в Европа

II.1.4. Бежански вълни в ЕС

II.1.5. Бежански вълни в България

II.2. Съвременни аспекти на миграционните процеси

II.2.1. Европейска мигрантска криза

II.2.1.1. Източносредиземноморски маршрут

II.2.1.2. Западнобалкански маршрут

II.2.1.3. Централносредиземноморски маршрут

II.2.2. Тенденции и особености при движението човешките вълни

III. Държавна политика за преодоляване на мигрантската криза в

България и сценарии за нови потоци

III.3.1. Комплексна стратегия с характерни особености на определени страни членки на ЕС

III. 3.1.1. Спешни, охранителни мерки за овладяване на кризисната ситуация

III. 3.1.2. Стратегия за интеграция на фона на демографска катастрофа

III.3.1.3. Данните за движението по границите потвърждават транзитния статут на страната

III.3.2. Сценарии за потенциални кризи

III.3.2.1. Краткосрочен – унгарски мерки с гръцки резултат

III.3.2.2. Средносрочен – германски опит с шведски финал

III.3.2.3. Дългосрочен – опасността от Африка има европейско решение

III.3.3. Нови вълни трябва да се очакват от юг

3. ИЗВОДИ, НАУЧНИ ПРИНОСИ И ПУБЛИКАЦИИ СВЪРЗАНИ С ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Актуалност на темата

Темата за бежанските потоци и опасността, която създават за националната сигурност на Република България безспорно предизвиква нуждата от систематично научно разработване. Причината е Европейската мигрантска криза от 2015г. - събитие с исторически мащаби и дългосрочно влияние върху Европейския съюз и конкретни страни членки, между които и България. Макар и кризата да бе овладяна, няма съмнение, че тенденцията за подобен род събития остава реалистична и в дългосрочен план. Съответно ЕС и България като част от него непременно трябва да направи своите изводи и да предприеме мерки в отговор на актуалната обстановка, която предполага преманентен миграционен натиск от трети страни. Нужно е напърво място да се разграничи бежанската вълна, предизвикана след Арабската пролет и Гражданската война в Сирия, спрямо систематичните човешки потоци от икономически мигранти с произход страните от Близкия Изток и крайна цел движението – развитите страни членки на ЕС като Германия, Австрия и др. Припокриването на термините „бежанец“ и „нелегален мигрант“ всъщност е ключов проблем в обществената сфера и неговото разрешаване е начална точка от пътя към справянето с цялостния проблем.

От изключителна важност е да се очертае ролята на Република България в тези миграционни вълни. От една страна държавата ни за пръв път се превръща в традиционен обект на имиграция, вместо източник на емиграция какъвто е била векове наред. От друга страна статутът на България на транзитна зона по пътя на нелегалната икономическа миграция е причина част от необходимия комплекс от мерки в тази посока да се различава драстично от общовалидните за цялата европейска общност. В тази посока България споделя опита на няколко държави, които са ярък пример за специфична политика спрямо нелегалните мигранти: стратегията за интеграция, която Германия защитава; агресивната политика за отлъбскване на потоците характерна за Унгария; тоталното незачитане на общоевропейските ангажименти и пропускливост на човешките потоци, което стори Гърция. България приложи на комплексен принцип и трите подхода. Кризата приключи, но не благодарение на някоя от така приложените мерки, а в следствие от споразумението с Турция, което предвижда финансови и икономически стимули за тази държава, за да задържи тя мигрантите на своя територия и да не ги допуска до границите на Европейския съюз. Именно такава е и

глобалната стратегия на ЕС – финансиране на държавите около границите на съюза, срещу ангажимента да не допускат нелегални мигранти. Този дисертационен труд доказва, че точно тази политика е единственото работещо дългосрочно решение срещу потенциалните миграционни вълни, които предстоят не само от зони на конфликт в Близкия Изток, а и в Централна и Източна Африка.

Обект и предмет на изследването

Обект на изследването са бежанските потоци и вълната от нелегална миграция към Европийския съюз и в частност Република България. **Предметът** на изследването в дисертационния труд е влиянието на нелегалните миграционни потоци върху националната сигурност на Република България. Проучени са методите на държавните органи използвани за овладяване на Европейската мигрантска криза, чиито пик бе през 2015г. за по – цялостен анализ на ситуацията, като е обхванат периода от началото на 2013г. до средата на 2017г.

Цел и задачи на изследването

Целта на изследването е да докаже, че нелегалните миграционни потоци представляват реална опасност за националната сигурност на Република България. За тази цел е необходимо да се проучи размерът на човешките потоци в периода на Европейската мигрантска криза, основните маршрути, началната и крайната точка на придвижване. Да се анализира техният състав – на база етнически произход, пол и възраст, както и посоката на движението им.

В процеса на разработка е направен анализ не само на мерките, които е предприела България за овладяване на миграционния натиск и паралел със сходни политики реализирани от други страни членки на ЕС. Разработени са сценарии за нови миграционни потоци, с цел установяване на резултатите, които биха дали използваните вече мерки.

Задачите, които са поставени в хода на разработването на това научно изследване предвиждат на първо място очертаване на проблема. Затова и е нужен анализ на основните понятия, нормативната база и стратегическите държавни политики на фона на актуалната ситуация, тъй като е необходим, именно за по – ясното дефиниране на явлениято „нелегални, икономически мигранти“ и разграничаването от наложеното в обществото „бежанска вълна“. На второ място трябва да се изготви историческата справка на основните миграционни процеси в Европа и в България за нуждите на анализа показващ уникалната ситуация през

2015г. Поради тази причина и детайлен обзор на Европейската мигрантска криза, заедно с основните маршрути на придвижване е необходим за илюстрирането на историческите паралели.

Изследването си поставя за задача и да представи детайлен анализ на политиките на някои от страните членки свързани с реакцията им при засилен миграционен натиск. Умишлен е поставено ограничение в избора на три държави – Германия, Швеция, Унгария и Гърция. Причината е, че тези държави са водещи фактори в разработването на трите основни стратегии за реакция в такива случаи. В същото време географските им особености са подходяща признак, който ги разграничава като различни примери за миграционна политика, а не на последно място и икономическото им състояние е от значение.

От особено значение е и посочването на отговора как е преодоляна Европейската мигрантска криза от 2015г.

Задачата в научното изследване касаеща българската подготовка при миграционен натиск на първи план трябва да доведе до отговор на това каква е държавната политика, какви мерки са предприемани в отминалия вече случай през 2015г.

Доколко Република България е подготвена за евентуални нови миграционни потоци и каква е вероятността да се справи с тях на база реализираните вече политики е задача от ключово значение, заради която е необходимо изготвянето на няколко хипотетични сценария.

Основна теза на този дисертационен труд е на първо място обективното и аргументирано твърдение, че Република България не може самостоятелно да се справи с прогнозирания засилен натиск от икономически мигранти. С анализа на предприетите до момента мерки и разработените модели, на базата на които се изготвя прогноза за реакцията на страната при потенциални нови заплахи за националната сигурност в следствие на миграционен натиск, е посочен единственият възможен благоприятен изход за нашата страна. Той предвижда дългосрочна общоевропейска политика за задържане на потоците от икономически мигранти от Близкия Изток и Централна и Източна Африка в страните им по произход или на територията на държави по трасето им към границите на ЕС, но извън самите граници на Общността.

Подходи и методи на изследването

Методите на изследването, които са използвани в настоящия дисертационен труд са интердисциплинарни. Използвани са основните научни методи – анализ и синтез, дедукция, индукция, сравнително-исторически, социологически, математически, статистически и др.

На първо място е анализирана и синтезирана нормативната база уреждаща статута на мигрантите. Чрез принципите на индукцията са разгледани първо международните спогодби занимаващи се със статута на бежанците, посочени са европейските разпоредби в тази сфера и е описано транспонирането им в българското законодателство. По този начин от общите правила валидни за по-голямата част от света е изведена конкретната нормативна рамка отнасяща се за България. Съответно индуктивното обследване на законовата база дава възможност за формулирането на изводи от една страна за общовалидните принципи свързани с бежанските потоци, но от друга страна по този път например е получен отговорът на въпроса за състава и вида на човешките потоци, които заплашват националната сигурност на България. След прилагането на обработените статистически данни от държавните институции за националността на човешките потоци оказали натиск по българските граници и съпоставката на тази информация с нормативната база е получен ключовия за това изследване извод, че България е била изправена и все още е заплашена не от бежански вълни, а от натиск от нелегални икономически мигранти.

Сравнително – историческият метод е използван за обследване на опита в миналото на България и страните от Европа с различни миграционни вълни оказали огромно влияние върху съдбата на региона. Умишлено са поставени ограничителни маркери в разгледаните исторически случаи. Причината е, че по своята разнородност – Великото преселение на народите, изселването на сефардските евреи и ромската миграция дават достатъчна поливалентност на аспектите на миграцията в европейски мащаб и възможност за извеждането на паралел с историческите събития и последствията от Европейската мигрантска криза от 2015г. Обратният подход- пълен преглед на миграционните потоци в новата история на България е използван поради не особено многото на брой и не големи по мащаб случаи на такива събития в нашата страна. По този начин, цялостната историческа справка за миграционните потоци в България дава възможност за достигане до извода, че Европейската мигрантска криза от 2015г. Е събитие, с което страната ни не се е сблъсквала досега.

Ограничителни маркери са поставени и в анализа на мерките и политиките, предприети от страните членки на ЕС в отговор на Европейската мигрантска криза. Описателно-информационният метод е използван в тази част от изследването. Изследвани са четири европейски държави, чиито стратегии представляват най-яркия пример за трите основни вида поведение, които следват всички страни членки на ЕС. Описателно-информационният метод е класически за географската наука, той излага фактите и данните от изследователската работа, класифицира ги според проблема и чрез географския анализ и синтез формира решения и закономерности. Именно по този начин са получени изводите за всяка една от

трите основни типа политики в рамките на ЕС по повод миграционния натиск, а също така и общоевропейската политика в тази насока. Чрез този метод е изследвано и поведението на България и прилагането на комплексния набор от политики по тази тема.

Математически изчисления лежат в основата на разработването на трите сценария разработени в дисертацията по повод евентуални бъдещи случаи на натиск от нелегална миграция по границите на България. Статистическите данни за широко използвани за изработването на тезите в посока стратегията за интеграционния на мигранти у нас. Етнодемографската катастрофа, която се прогнозира в част от разработените сценарии е в следствие основно на анализа върху научни разработки използващи статистически методи.

Към математическия метод, чрез който е разработен сценарият за ефективността на защитното съоръжение на българската граница с Турция са добавени и принципите на картографския и графо-аналитичния методи .

Степен на разработеност на проблема

Редица уважавани и утвърдени експерти са посветили научни трудове на отделните компоненти формиращи цялостната теза на тази дисертация. Научните приноси на безпорни авторитети в България и чужбина, както в миналото, така и през последните години са изследвани и са спомогнали за създаването на солидна теоретична база залегната в дисертацията.

По отношение на националната сигурност базисни теоретични постулати са формулирани в трудовете на Ю. Аверьянов, Вг. Петровский и К. Годжев. Изследването върху обхвата и системата на националната сигурност е разгледано от Н. Слатински и С. Стойчев. Особено интересен поглед върху отделните аспекти на тази тематика и актуалните предизвикателства пред изучаването ѝ се забелязва при Ст. Мичев.

Историческият преглед на миграционните вълни в Европа и България, логично е базиран на трудовете на признатите експерти в тази насока. Великото преселение на народите е широко изследвано от мнозина историци, но задълбочен поглед и аналитични приноси могат да се намерят у Й. Николов. Особено интересните изводи за преселението на сефардските евреи в Османската империя са плод на работата на В. Малка и Р. Мантран. Синтезът на последиците от заселването на ромите в България е благодарение на изследванията на Е. Марушкова и В. Попов.

Изследвания върху Европейската мигрантска криза от 2015г. и отражението ѝ върху България вече са реализирани от сериозни експерти като В. Чуков. Влиянието на нелегалните миграционни потоци върху страната ни е изследвано и от Й. Делиевски. Новаторски поглед

върху реализацията на пазара на труда в България на мигранти има в разработката на С. Илиев. Особено интересно проучване върху демографските процеси свързани с миграционните вълни от Близки Изток има С. Ташев.

Именно научния труд на С. Ташев за влиянието на имигрантите върху демографската картина в България е залегнато и в един от разработените сценарии на настоящия дисертационен труд. Като цяло изследването на демографската криза в България е една от основните линии в тази дисертация. Именно поради тази причина са разгледани по-детайлно и научните постижения на утвърдени експерти от Геолого-географския факултет на Софийския университет „Свети Климент Охридски“ като К. Найденов, Т. Трайков и М. Иванов.

Структура на дисертационния труд

Дисертационният труд е с обем от 195 страници групирани в увод, три глави, заключение и използвани източници. Към изследването са приложени 4 карти, 4 таблици и 13 диаграми.

Използваните източници са 125, от които 94 са на кирилица, 16 на латиница, 15 интернет адреса.

2. СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Уводът съдържа информация за актуалността на темата, целта и задачите поставени за решаване на изследването, основната теза, обекта и предмета на работа и използваните методи.

I. Основни понятия, нормативна база и методи необходими за дефиниране на проблематиката

В първа глава е направен детайлен анализ на понятията използвани за формулиране на проблема. Дефиницията за човешки поток - преместването на големи групи хора от територията на една държава, през границите на друга страна, е разгледана в контекста на различните научни дисциплини, в които се използва този термин.

По-детайлен преглед е изготвен върху понятието бежанци. Направен е пълен анализ на законодателството в международен и национален план, обхващащо категориите международна закрила. Правната уредба на международната система за закрила на бежанците е регламентирана в Конвенцията за статута на бежанците, приета на 28.07.1951г.,

в Женева, Протокола за статута на бежанците, приет на 31.01.1967г. в Ню Йорк, Статута на Службата на Върховния комисар за бежанците към ООН (ВКБООН), и универсалните международноправни норми, отнасящи се до защитата правата на човека. В международното право терминът бежанец се отнася към хора, които се намират извън своята родна страна или страната, в която живеят постоянно; имат основателен страх от преследване поради своята раса, вероизповедание, национална принадлежност, членство в социални или политически групи; не могат или не желаят да се възползват от закрилата на тази държава, от която идват, или не искат да се върнат там, заради страх от преследване.

Законодателството на Европейския съюз също има ключово значение за формирането за синтезирането на понятието в национален мащаб. 5 Директиви, 6 Регламента и 2 Решения на различните органи на Европейския съюз касаят статута и правомощията на лицата имигриращи в границите на Общността на база искане за международна закрила.

На фона на горепосочените международни ангажименти е анализирано и българското законодателство в тази насока. Основните норми в българското законодателство са:

- Закон за убежището и бежанците
- Закон за чужденците в Република България
- Закон за влизането, пребиваването и напускането на Република България на гражданите на Европейския съюз и на членовете на техните семейства
- Наредба за отговорността и координацията на държавните органи, осъществяващи действията по прилагането на Регламент Дъблин и Регламент Евродак
- Споразумение между правителството на Република България и Върховния комисар в ООН за бежанците
- Национална стратегия в областта на миграцията, убежището и интеграцията 2015-2020 г.

С оглед на нормативната рамка в Република България могат да се разграничат четири основни вида международна закрила:

Статут на бежанец, който се предоставя на чужденец, който поради основателни опасения от преследване, основани на раса, религия, националност, политическо мнение или принадлежност към определена социална група, се намира извън държавата си по произход и поради тези причини не може или не желае да се ползва от закрилата на тази държава или да се завърне в нея. Бежанецът се ползва с повечето права, които имат българските граждани, включително и пътуване в чужбина по тях. Бежанецът има право да се събере с членовете на

семейството си на българска територия, които на базата на това получават същия статут. След 3 години на пребиваване в страната, всеки бежанец може да получи българско гражданство. Предвидените ограничения са забрана за участие в избори и референдуми, както и членуване в политически партии, заемане на държавни постове изискващи българско гражданство, а също и служба в армията.

Хуманитарен статут се предоставя на чужденец, който не отговаря на изискванията за предоставяне на статут на бежанец и който не може или не желае да получи закрила от държавата си по произход, тъй като може да бъде изложен на реална опасност от тежки посегателства, като: смъртно наказание или екзекуция, или изтезание, нечовешко или унижително отнасяне, или наказание, или тежки заплахи срещу живота или личността на цивилно лице поради безогледно насилие в случай на въоръжен международен или вътрешен конфликт. Чужденец с хуманитарен статут се ползва със същите права в България с изключение на възможността да пътува в чужбина, което може да се случи по реда и условията за чужденците с разрешено постоянно пребиваване в България. Друга съществена разлика е, че възможността за получаване на българско гражданство се придобива не след 3, както при бежанците, а след 5 години постоянно пребиваване на територията на България. Ограниченията в правата са идентични с тези, които имат чужденците със статут на бежанец.

Временна закрила се предоставя не индивидуално, а на цели групи хора. Този статут се използва при масово навлизане на чужденци, които са принудени да напуснат държавата си по произход, поради въоръжен конфликт, гражданска война, чужда агресия, нарушаване на човешките права или насилие в големи размери на територията на съответната държава или в отделен район от нея и които не могат по тези причини да се завърнат там. Политическото решение дали в дадена държава има война, обаче се взема от Съвета на Европейския съюз, а България не може да го вземе самостоятелно. Следователно министерският съвет, който е органът имащ право да предостави временна закрила, може да вземе такова решение само след решение на Съвета на ЕС, като дори срокът за това решение не може да бъде взет самостоятелно от българска страна.

Убежище е категория на закрила, която се покрива напълно със статута на бежанец. Фундаменталната разлика е, че то не се обуславя от международни правни спогодби, а от Конституцията на Република България. Възможността за даване на убежище се полага на чужденци, преследвани заради техните убеждения или дейност в защита на международно признати права и свободи. Практическата разлика между убежище и бежански статут е, че в първия случай то е изключително правомощие на президента или вицепрезидента, ако му бъде предоставено с указ. За чужденците поискали убежище не текат административни процедури, които да им дават временни правомощия, докато получат отговор, тъй като няма

законоустановен срок за отговор на такава молба. В същност президентът дори не е задължен да отговори на молба за даване на убежище, нито да се обоснове, съответно решението или отказа на решение за даване на убежище не подлежи на съдебен контрол. Неформално въвеждането на този статут се счита, като правомощие, което се дава на държавния глава, с цел да го използва при единични случаи, когато става въпрос за известни личности или казуси, които той по своя преценка сметне, че е полезно за страната да реши.

Третият компонент от терминологичната рамка, с която е формулирана основната проблематика в дисертацията е *национална сигурност*. Понятието “национална сигурност” се среща най-рано в американската политология. За първи път терминът е употребен от президента на САЩ Теодор Рузвелт в обръщение към Конгреса, в което той обосновава присъединяването на зоната на Панамския канал с интересите на националната сигурност. А първото определение на националната сигурност в категориите на “националните интереси” е дадено от Уолтър Липман: “Държавата се намира в състояние на сигурност, когато не ѝ се налага да принася в жертва своите законни интереси, за да избегне войната и когато тя е в състояние да защити при необходимост своите интереси чрез водене на война“.

В тази насока е и изводът, че националната сигурност като категория е динамично състояние, при което за държавата и обществото не съществува пряка опасност от въоръжена агресия, политически диктат или икономическа принуда. Всяка държава, в зависимост от нейния международен статут, политически и икономически суверенитет и специфични национални ценности и интереси определя националната си сигурност.

Обхватът на националната сигурност е категоризиран на пет нива: сигурност на отделния човек; на групата хора; на държавата; на общността от държави; на планетата. Както всяка от категориите се съдържа в другата във възходящ ред, реципрочно от най-високопоставената категория надолу по вертикала има влияние на по-ниските нива.

Националната сигурност може да се определи като сигурност на системата за вътрешно-държавни (вътрешно-национални) отношения, като се отчита и отражението върху тях на международната сигурност. Нарастващата взаимозависимост размива все повече границите между различните нива на сигурността. Теорията за сигурността в голяма степен е построена върху тезата, че държавата има жизненоважна роля за осигуряване на националната сигурност. Това, че цялата система за национална сигурност е създадена и продължава да съществува така, че държавата да е главен фактор за обезпечаване на сигурността на обществото и на отделния човек, е продукт на определен етап на общественото развитие. В отделни периоди тази роля се е променяла и е естествено тя постепенно да намалява с повишаване ролята на Международната сигурност.

Наред с класически постановки свързани с тази тематика, експертите разглеждат основните понятия и тезиси в контекста на тяхната динамичност, съобразно развитието и на динамичността на процесите в съвременния свят. Според професор Стефан Мичев преходът от модерност към постмодерност в сферата на сигурността изисква преобръщането на съществуващите парадигми на сигурност. То е резултат от цивилизационните промени, глобализацията, преминаването към общество на „знанието“, където информацията е основният ресурс, а целите на политиката за сигурност са ориентирани към индивидуалната сигурност.

Съответно категорията национална сигурност е динамична в своите рамки, а също така и вариативна от гледна точка на конкретната нация. В българската държавна система, националната сигурност е урегулирана с редица нормативни и поднормативни актове и стратегически документи. Още в основния закон на България - Конституцията, е отделено място на грижата за опазване на националната сигурност като един от основните фундаменти на обществения строй. Имайки предвид, описаната по-горе вариативност на компонентите на националната сигурност, законодателят е предвидил с нейното опазване да се нагърби именно изпълнителната власт, чиито функции и правомощия са тясно свързани с актуалната обстановка и динамичната ситуация в държавата. Институцията, която е пряко отговорна за националната сигурност в България, очаквано носи името Държавна агенция „Национална сигурност“ и е пряко подчинена на Министески съвет. Функциите, правомощията и задачите пред Държавна агенция „Национална сигурност“ (ДАНС) са разписани в специален закон. ДАНС оперира с богата нормативна база, като само законите, които реферират нейни отговорности и правомощия са 28 на брой, а подзаконовите нормативни актове, разбира се, наброяват още по-внушителна цифра. Тук е мястото да отбележим, че широката нормативна база, на която стъпва функционирането на тази институция има за цел също детайлно да регулира нейните фактически правомощия, с цел да не се допуска и концентрирането на прекомерна държавна власт, което от своя страна също би противоречало на принципите на опазването на националната сигурност.

Нормативната база на Република България дава няколко изчистени дефиниции на политологични понятия, които са от полза за научната разработка в тази посока:

- "Риск за националната сигурност" е вероятността за промяна в средата за сигурност, породена от съзнателно действие или бездействие, която може да доведе до нарушаване на състоянието на националната сигурност.
- "Заплаха за националната сигурност" е съвкупност от условия и фактори, които непосредствено водят до процеси или събития, нарушаващи състоянието на националната сигурност на Република България.

- "Криза" е събитие, което нарушава състоянието на национална сигурност в резултат на целенасочени действия или бездействия на лица, групи или организации.
- "Ситуационен център" е структура, осъществяваща събирането, анализирането и незабавното докладване на постъпила информация във връзка с предотвратяване и/или ограничаване на кризи, както и за координиране на мерките и действията за реакция, овладяване и преодоляване на кризата.

Втората част на първа глава е свързана със съпоставката на терминологичната рамка върху конкретния времеви период, който е разгледан в рамките на дисертационния труд. От една страна е анализирано състоянието на националната сигурност в България за този период и заплахите и опасностите за нея. За по-цялостен анализ на ситуацията е приложена извадка от Стратегията за национална сигурност на Република България приета от Министерски съвет през 2011г. Периодът на изготвяне на този документ предхожда пика на Европейската миграционна криза, именно за това е важно да се отбележи, че институциите в България поставят проблема с мигрантския натиск още преди той на практика да се е случил. Текстът показва, значението на външната среда за сигурност върху предизвикателствата пред националната сигурност на страната в рамките на условията на глобализация, в които несъмнено е поставена цялата международна общност, в това число и България. Ключово дефиниране на проблема с бежанските потоци заплашващи националните граници на България е формулирано в точка 34 : "Нестабилната икономическа и политическа обстановка и ниският стандарт на живот в държави и региони от „третия свят“ генерират миграционен натиск върху страната като външна граница на ЕС". Опит за формулиране на решение на този проблем, макар и доста плахо и без ясна конкретика е записан по-нататък в документа: „Тенденциите в Близкия и Средния изток чертаят несигурно бъдеще на региона и началото на период на продължителна трансформация. Ситуацията и перспективите в региона поставят пред сериозни предизвикателства страните от Европейския съюз и НАТО. Възможни са промени, които могат да доведат до демократично управление и балансирано икономическо и социално развитие. Същевременно съществуват очевидни рискове от увеличен миграционен натиск, засилване на влиянието на радикални движения и активиране на международни терористични мрежи в непосредствена близост до Европа.

В разгара на самата мигрантска криза по стечение на обстоятелствата българското законодателство е променено и ДАНС е задължен да предоставя публични доклади за дейността си. Този факт е от полза за изследването, тъй като именно становището на ресорния държавен орган дава най-релевантния отговор на въпроса преставляват ли опасност бежанските потоци за националната сигурност на Р България. Първият публичен

доклад на ДАНС е за 2015г. Според документа през тази година продължават процесите на дестабилизация в Близкия изток, Афганистан, Северна, Източна и Централна Африка, без ясни перспективи за разрешаване на конфликтите и възстановяване на държавността и сигурността. В резултат на бойните действия, терористичната активност, етнорелигиозните конфликти, климатичните промени и влошаващата се социално икономическа среда, през периода се отчита най-значимият след световните войни поток към Европа на икономически мигранти и търсещи особена закрила лица, основна част от които се пренасочва през Балканския регион. Миграцията се превръща в задълбочаващ се проблем за демократичните общества и икономиките на транзитните и приемащите държави. Инфилтрирането в миграционните потоци на лица, съпричастни към терористични структури, засилва рисковете за сигурността в европейските държави.

През 2015 г. миграционният поток през Република България остава значителен, основно транзитно преминаващ от Близкия изток и Афганистан към Западна Европа. Големият брой мигранти, желаещи бързо придвижване до избраната европейска държава, представлява благоприятна среда за изграждането на мрежи от канали за незаконна миграция и свързаните с тяхната логистика престъпления, които създават значителни рискове за националната сигурност

Специализираната служба в страната отговаряща пряко за националната сигурност в пряк текст посочва, че миграционните потоци идващи от Близкия Изток имат основна роля в активизирането на крайнодесния екстремизъм на територията на Европа. Макар и за България, ДАНС да докладва, че дейността на тези организации е спорадична, фрагментирана и има слаба популярност, този въпрос също е маркиран.

В заключението на доклада особено впечатление правят първите три от общо девет приоритета, които ДАНС поставя в работата си за следващата година:

- противодействие на международен тероризъм, екстремистка и противоконституционна дейност;
- противодействие на чужди специални служби;
- противодействие на миграционни процеси, които застрашават националната сигурност;

Като цяло около една трета от самия годишен доклад е посветена именно на проблемите свързани с нелегалната миграция, както и със специфичните заплахи от екстремизъм, терористични нападения, религиозни конфликти или екстремизъм. Като всички те пряко или косвено са мотивирани именно с бежанския натиск над България и Европа през предходните години.

За нуждите на това са разгледани детайлно статистическите данни за миграционния натиск по границите на Република България в периода 2013-2016г. За да добием реална представа за измеренията на бежанския натиск в този период е нужно да разгледаме статистическите данни публикувани от Държавна агенция за бежанците при министерски съвет.

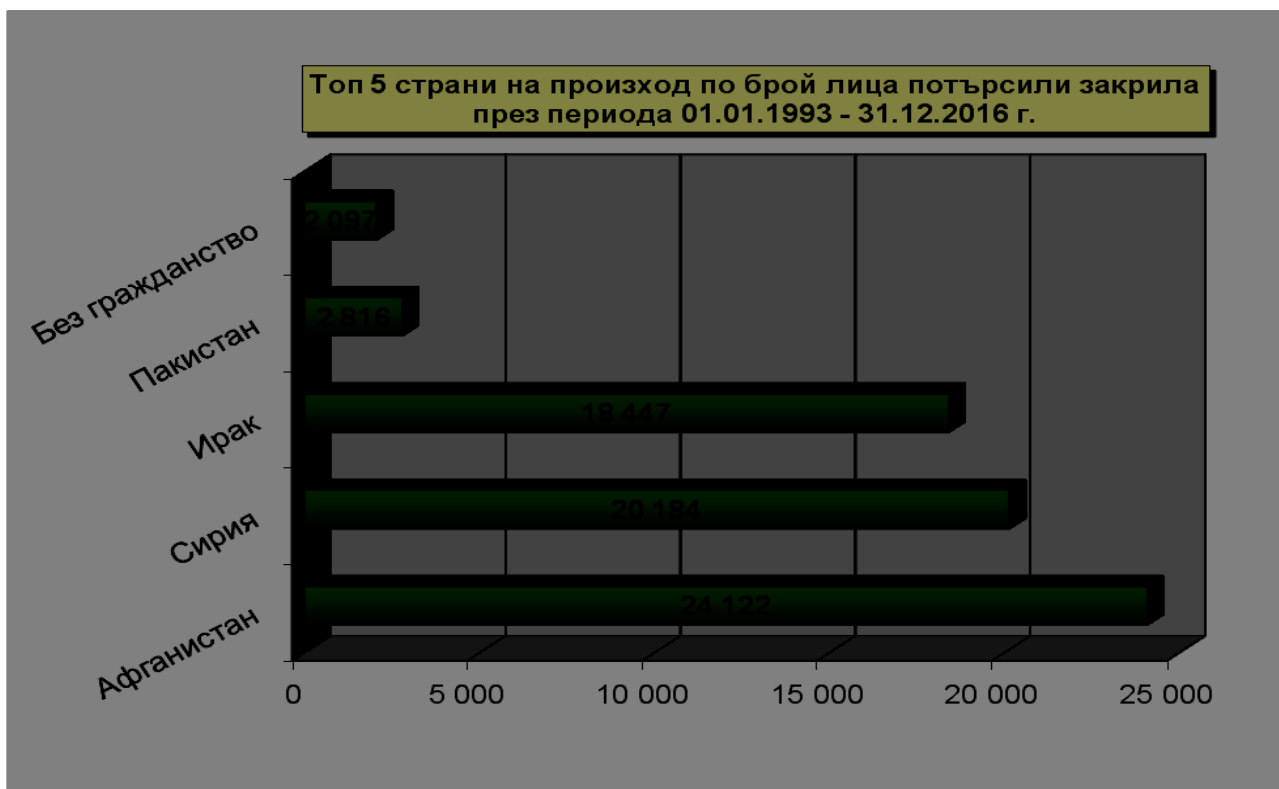
Статистика на лицата потърсили закрила в период 01.01.1993-31.12.2016

<p align="center">Държавна агенция за бежанците при Министерския съвет Информация за лицата, потърсили закрила и взетите решения за периода 01.01.1993 г. - 31.12.2016 г.</p>						
<i>Година</i>	<i>Брой лица потърсили закрила</i>	<i>Предоставен статут на бежанец</i>	<i>Предоставен хуманитарен статут</i>	<i>Отказ</i>	<i>Прекратено производство</i>	<i>Общ брой решения</i>
1993	276	0	0	0	0	0
1994	561	0	0	0	0	0
1995	451	73	14	6	28	121
1996	283	144	13	28	132	317
1997	429	145	2	28	88	263
1998	834	87	7	104	235	433
1999	1349	180	380	198	760	1518
2000	1755	267	421	509	996	2193
2001	2428	385	1185	633	657	2860
2002	2888	75	646	781	1762	3264
2003	1549	19	411	1036	528	1994
2004	1127	17	257	335	366	975
2005	822	8	78	386	478	950
2006	639	12	83	215	284	594
2007	975	13	322	245	191	771
2008	746	27	267	381	70	745
2009	853	39	228	380	91	738

2010	1025	20	118	386	202	726
2011	890	10	182	366	213	771
2012	1387	18	159	445	174	796
2013	7144	183	2279	354	824	3640
2014	11081	5162	1838	500	2853	10353
2015	20391	4708	889	623	14567	20787
2016	19418	764	587	1732	8932	12015
Общо	79301	12356	10366	9671	34431	66824

Огромният ръст на очевидно преминали българските граници лица от трети страни, търсещи закрила, обаче не е пропорционален с получения бежански или хуманитарен статут. Напротив, за 3 години се отчита ръст на прекратените производства, което води до извода, че в масовия случай човешките потоци на граждани от трети страни преминаващи българските граници, в същност са нелегални мигранти.

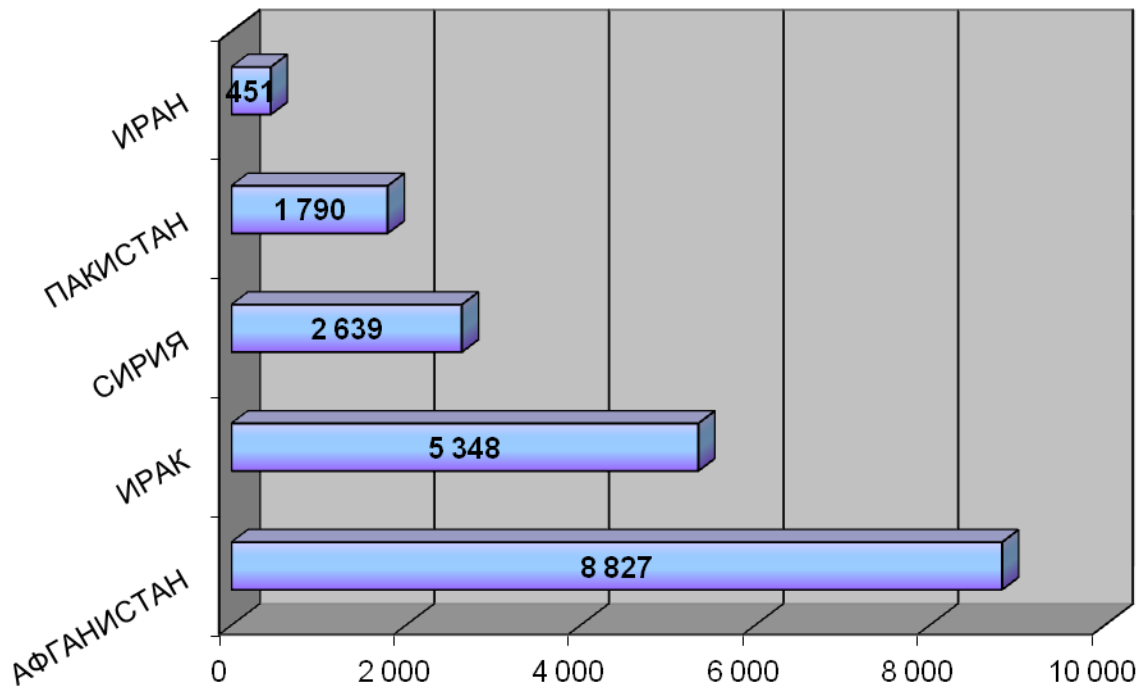
В международен аспект, главна роля за повишаване на миграционния натиск има гражданската война в Сирия. Именно от тази страна е и голяма част от миграционния поток. Именно ескалацията на бойните действия през 2011-2012г. в Сирия фокусира международното внимание върху невинните жертви и граждани на тази страна търсещи закрила. Пикът на миграционния натиск върху Европа, съответно по южната граница на Общността, в това число и България, се забелязва именно през 2013г. От графиката показваща данните за националността на имигрантите, обаче се наблюдават интересни закономерности.

Действително има огромен ръст на граждани на Сирия потърсили международна закрила у нас, поради размириците в тяхната родина, които създават предпоставки за даването на бежански статут. За целия отчетен период, от както се води тази статистика, обаче Сирия е на второ място в топ 5 на страните, чиито граждани са потърсили закрила у нас. Най-много граждани на Афганистан се преминали българските граници, а показателите за Ирак са доста близки до тези на Сирия, която е сочена за актуалния източник на бежански натиск по европейските граници, съответно – България.

Важно е да отбележим, че военни конфликти имаше и в Ирак, и Афганистан. Но, докато в Афганистан край на бойните действия официално бе сложен през 2014г., то поне официално в Ирак размирици не е имало от повече от 12 години. Поради тази причина, ако условно можем да предположим, че афгански граждани са потърсили убежище у нас в периода преди 2014г., то на практика няма обективен повод това да продължава да се случва. Категорично няма причини от хуманитарен характер бежански статут да търся у нас и граждани от Ирак. Данните за за 2015г., обаче сочат друго:

Топ 5 страни на произход по брой лица потърсили закрила през периода 01.01 - 31.12.2016 г.

Статистиката показва, че единствената страна, в която реално има гражданска война е едва на трето място по брой лица потърсили международна закрила у нас, като броят им е близо три пъти по-малко от основната страна „донор на мигранти“. Следователно, наред с броя на отказани искания за получаване на статут, който се вижда от първата таблица, можем да твърдим, че категорично не става въпроса за бежанска вълна, предизвикана от обективните критерии посочени в международните спогодби, уточняващи правото на международна закрила.

Анализът на приложената фактологическа рамка категорично показва, че на база значението на приложената терминология може да се твърди, че бежанските потоци представляват сериозна опасност за националната сигурност.

Базирайки се на специфичните подробности за състава и вида на човешките потоци, минаващи през страната ни през изследвания времеви период, обаче дава причината за твърдението, че сме изправени не пред бежанска вълна, а пред сериозен натиск от нелегални имигранти, предизвикан в по-голяма степен от икономически причини, отколкото от военен и политически конфликт.

Тези данни не са ограничени до спорадичен процес, предизвикан от хуманитарна криза и предполагащ краткосрочен ефект в социален и икономически план. Става въпрос за очертаваща се тенденция. Мащабна вълна на икономически мигранти от по-слабо развитите

страни в съседни региони към добре уредения и с висок стандарт на живот регион на Европа, към която се числи и България.

Гражданска война или етнически и религиозни междуособици в тези страни не са основната причина, а катализатор за засилването на тези процеси и превръщането им в дългосрочна тенденция, заплашваща да компрометира досегашния вид на цялостната обществена сфера, каквато ни е позната в момента.

II. Историческа ретроспекция и съвременни аспекти на миграционните процеси

Във втората глава на дисертационния труд е направен исторически обзор на няколко от най-ключовите примери за миграционни вълни, които са оказали и най-сериозно влияние върху съдбата на Европа. Обзор на миграционните потоци по границите на България и преглед на събитията от Европийската мигрантска криза от 2015г. са другите две групи от събития, с които е направен паралел с познатите ни от историята подобни събития.

Историческата справка показва, че засилените преселения на хора в териториите на други държави сериозно са изменили ситуацията и са повлияли върху съществуването на т. нар. „домакин“. Най-категоричния пример, разбира се е Великото преселение на народите, което можем без притеснения да използваме за исторически паралел с Европейската мигрантска криза.

Към европейските територии, които предлагат добър климат и препитание се отправят номадски племена, които завладяват тези земи, подчиняват местното население на собствените си обичаи и порядки и налагат своя обществен строй. Експроприацията на римските земевладелци от варварите било мощен удар върху робовладелската стопанска система, който ускорил отдавна вече започналото нейно разложение. Структурата на обществото също се изменила. В резултат на заселването на германците на територията на Западната Римска империя след масите на непосредствените производители важна роля започнала да играе слой на свободните дребни земевладелци – общинниците. Била унищожена римската робовладелска държава, която била най-силната пречка за преминаване на робовладелския строй към по-прогресивния – феодален строй.

Падането на Западната Римска империя и образуването на варварски германски кралства на нейна територия са дълбок социален преврат, социална революция, която довела до сменяне на робовладелския строй на Рим и родовия строй на германците от феодалния строй.

Варварските кралства станали основа за формирането на нови феодални държави, в тях се зародили нови народности на Западна Европа.

Синтезът на тези исторически събития във философски аспект доста се приближава до актуалните събития. В добре функциониращите, с висок стандарт на живот, страни от ЕС се опитват да намерят по-добри условия за живот представители на коренно различни по обичаи, манталитет и най-важното – произхождение, етнически и национални групи. Те от

своя страна не намират тези благоприятни обстоятелства в родните си земи и са принудени да ги търсят на други места. Ако заменим валидните в миналото основополагащи понятия като благоприятен климат, природни богатства и относително безконфликтна среда с настоящите базисни условия за просперитет като висок стандарт на живот, върховенство на закона и зачитане на човешките права, ще видим, че притегателните елементи за т. нар. „обетована земя“ са идентични, но просто видоизменени спрямо цивилизационното развитие на обществото.

Именно, за да потвърдим правилото чрез посочване на изключения трябва да посочим примерите с преселението на сефарадските евреи в Османската империя, както и заселването на ромите в Европа. На 31 март 1492 г. испанският крал Фердинанд Арагонски и съпругата му Изабела Кастилска издават декрет, Известен като Алхамбрайският декрет или Едиктът от Гранада, с който заповядват на всички свои поданици с еврейски произход да се покръстят или да напуснат страната. Те получават четири месеца, за да направят едното или другото. До изтичането на крайния срок малка част от евреите се покръстват, а по-голямата напускат Испания и търсят нов живот на изток - в Италия, Централна Европа и на Балканите, или на юг - в Северна Африка. Изпъдените от Пиренеите евреи са известни като сефарадски, тъй като на иврит Сефарад е името на Испания. Оценките на историците са, че между 100 000 и 200 000 евреи са се покръстили и са останали, но мнозинството са емигрирали в Северна Африка, Балканите и Османската империя, пренасяйки със себе си културата си и испанския език. Голям брой евреи пристигнали в Османската империя. Османските преброявания споменават за съществуването на значителни еврейски общности във всички по-големи градски центрове. За всичките триста години след изгонването им просперитетът, на който се радват османските евреи, съперничат на Златния век в Испания. С близо 30 000 евреи Истанбул става един от най-важните еврейски центрове в Европа. Талмудската академия, основана в Одрин с участието на много сефарадски мислители, философи и учени, обучава младежи, идващи от цяла Европа. Сфад (Сафед) също се превръща в световноизвестен център за религиозна философия и кабала. Във време, когато османската държава навлиза в етап на голямо развитие, сефарадските евреи, които са добре запознати с изкуствата, търговията и техниките на медицината, печатарството, оръжията, тъкачеството и боядисването на платове, обработването на кожа и мед, допринасят с уменията си, придобити по време на Златния век в Испания, за развитието на новата си родина.

Много евреи са назначени на важни постове в османския палат, особено по финансовите и чуждестранните въпроси. Османската дипломация често е водена от евреи. Повечето от придворните лекари са евреи. В свободната атмосфера на Османската империя еврейската

литература процъфтява. Еврейските имигранти не само се приспособяват към новия си дом, но и започват да създават творби, идентифицирайки ги с новата култура, като най-добрите примери са от музиката. Много композитори и музиканти са прочути до ден днешен.

Както бе посочено, сефардските евреи са компактна етническа маса със собствени религиозни и битови порядки. Те, обаче са високообразовни, с добро лично благосъстояние и приемането им в рамките на Османската империя довежда до позитивни ефекти за развитието на науката и културата на т. нар. „обетована земя“, въпреки че преселниците се сегрегират. Те се интегрират компактно, без да бъдат „претопени“ в местното население, тъй като самото им съществуване в желаните от тях порядки не пречи, а помага за развитието на обществото.

На обратния полюс, макар и със същия изходен резултат е случая със заселването на ромските племена в Еропа. Според историците, прародината на ромите се намира в Северозападна Индия в областта, наречена Пенджаб. През V – VI век те напускат Индия и поемат на първото си голямо преселение към Европа в търсене на по-добра територия за живеене. Различните автори определят доста широки времеви граници за начало на миграционните процеси на ромите от Древна Индия и разселването им по света – започват от V век, за да достигнат до XV век. Настанали се масово на Балканите през XIII – XIV в., през XIX в. те са вече отколешни съжителители на разнородното население, обитаващо европейската част на Османската империя, и въпреки това продължават да заемат най-ниските стъпала на социалната йерархия – и властите, и отделните конфесионални и етнически групи приемат с недоверие ромите. Социалният им статус не зависи от това дали са уседнали или чергари, дали са християни или мюсюлмани. Причините за това положение на ромите могат да се търсят най-вече в непоследователното им религиозно поведение и еkleктичната им култура. Изключително адаптивни, те бързо усвояват езика и някои религиозни ритуали на заобикалящите ги етнически групи, като показват определено предпочитание към религията на доминиращите. Предимно християни до завладяването на полуострова от османците, те скоро приемат религията на завоевателя и през XIX в. броят на ромите мюсюлмани значително надхвърля този на християните. Вътрешногруповата едногамия, от друга страна, гарантира запазването на собствения език, семейната организация и традиционните занятия. Фактът, че културата им е безписмена, винаги поставя ромите в неравностойно положение спрямо големите конфесионални и етнически общности в рамките на Османската империя. Практикуваната от тях религия остава в сферата на ритуала и няма връзка с по-високи теологични пластове. В ромската религиозно-обредна система спокойно съжителстват мюсюлмански и християнски празници, но представите им за добро и зло идват не толкова от свещените книги, колкото от собствени предмонотеистични митологични и религиозни

конструкции. Всичко това е повод за постоянно пренебрежение и санкции от страна на двете големи монотеистични религии, християнството и исляма.

Днес страните с най-голямо ромско население са Румъния, България, Унгария, САЩ, Сърбия и Словакия. Общият им брой по света се оценява между 5 и 10 милиона души, като цифрата непрекъснато расте.

Примерът с преселението на роми на пръв поглед се доближава до случаите с вълни на нелегална миграция от Близкия Изток и Централна Африка в наши дни. Отново различни по етнос, религия и обществени порядки групи в търсене на по-добро препитание се преселват в Европа. С други думи от по-лошо, търсят по-добро. Тук разликата е, че макар и да не носят особена добавена стойност за домакините си, за разлика от сефардските евреи, те не носят и щета. ромските племена също са силно сегрегирани, отказват да се интегрират, но не са войнствено настроени и с изключение на спорадични случаи в историята, не срещат съпротивление от местните жители.

В интерес на актуратния исторически паралел е разгледан и обор на по-мощните миграционни вълни в рамките на Европския съюз. Те могат да се сведат до два основни етапа. Първата вълна към ЕС след Втората световна война е в края на 50-те и началото на 60-те години. Можем да я характеризираме като предизвикана. Тя е провокирана от бързо развиващата се западноевропейска икономика, възстановяваща се от раните на войната. Основният реципиент е Германия, чиято икономика се нуждае от стотици хиляди нови работници. Тогава ритъмът на годишен прием е между 350 000 до 450 000 работници. Те са предимно от Турция, но има също така и граждани на Северна Африка и Азия. Основно емигрантите са носители на друг цивилизационен код, морал и етика. Това е смесена миграционна вълна, при която новодошлите са повикани. Въпросните имигранти вършат най-ниско квалифицираната работа, която местното население не иска. Колективното съзнание на европейците е настроено позитивно, тъй като те вършат дейност за националната потребност. Затова тогава в Европа няма силно негативна реакция. Все пак към средата на 60-те години, поради натрупването на критичен брой хора, западноевропейските правителства и в частност, германското, приемат рестриктивни нормативи, за да спрат масовата имиграция. Темпът на социализация на новодошлите е забавен, на много места интеграционният модел е погрешно зададен.

Втората вълна е през 1992 година след събарянето на Берлинската стена. Този тип миграция можем да характеризираме като непредизвикана, но допустима. Това се дължи на факта, че основната група мигранти са от Източна Европа към Западна Европа. През въпросната година около 625 хиляди души отиват в страните на Евросъюза, който тогава е в рамките на

15 страни членки. Вълната също не предизвиква пертурбации в масовото съзнание, тъй като новодошлите са носители на същия цивилизационен код, морал и етика. Според редица изследвания източноевропейците далеч изпреварват азиатците, африканците и арабите в интегрирането към обществата на тогавашния ЕС. Тази констатация важи особено силно за българите.

Опитът на България с бежанските вълни към територията на страната в исторически план е богат, но практически погледнато не е релевантен към актуалните събития. Причината е, че в повечето случаи човешките потоци имигрирали към България са съставени от българи напускащи изгубени територии на държавата след участието ѝ във войни. Първата бежанска вълна в новата история на България е веднага след Освободителната война. През 1878г. от земите, останали в Османската империя, към България тръгват между 200 и 300 хиляди души. Те са от Одринска и Беломорска Тракия и цяла Македония. България тогава е под руско управление, но то полага огромни усилия да настани бежанците и да ги адаптира. Управляващите са улеснени от факта, че по същото време огромна вълна от турци, черкези и татари напускат селата и домовете си у нас и потеглят за Турция. Бежанците са настанени в освободените от турците къщи.

Втората голяма бежанска вълна е след Илинденско-Преображенското въстание през 1903г., което обхваща българските земи от Черно море до албанските планини. Цялото население от 66 села в Странджа се изселва в България. Също и голяма част от населението на Егейска и Вардарска Македония. Общо бежанците са около 150 000 души. Точният брой на заселилите се у нас, обаче трудно може да се проследи, тъй като една част от тях се отправят директно за САЩ, Канада и Австралия, където вече има големи колонии от техни земляци. Българското правителство мобилизира всичко живо, което може да даде подслон - училища и казарми, дори частни домове. Бързо се взема решение за строителството на жилища. Много от бежанците вече имат роднини, дошли поединично или на групи през годините след Освобождението.

Най-голямата бежанска вълна към България е след Междусъюзническата война през 1913г. - около 3500 000 души. Тогава България губи Източна Тракия, Южна Добруджа, вече окончателно и Македония, Солунско, Драмско, Серско. При тази вълна България изпитва огромни трудности за настаняването и приобщаването на бежанците. Правителството насочва голяма част от тях към селата, напуснати от турците с останалите свободни къщи след първата бежанска вълна. Хората почти стопроцентово са селяни, тъй като градското българско население си остава в Цариград, Одрин и Лозенград, където до 1931г. има училище.

Следващата бежанска вълна е след Първата световна война. Те вече са „само“ 120 000 души,

защото Първата световна война потвърждава резултатите от Междусъюзническата. А още не са решени изцяло пролемите с бежанците от нея. Министър-председателят Александър Стамболийски прибъгва до хитър номер, който в същност нанася тежък удар на културно-историческото наследство на държавата. Земеделският водач разрешава на преселниците да разрушават старите, средновековни калета и с камъните от тях, наречени квадри, да си строят къщи. А през 1926 г. тогавашното Общество на народите взема решение за отпускане на бежански заем на България - от английски и американски банки в размер на 2 400 000 английски лири стерлинги и 4 500 000 щатски долара. Той е гарантиран от Обществото на народите.

След Втората световна война у нас се преселват около 60 000 души. Това са последните българи от Леринско, Серско, Драмско и др., които се насочват към България, след като става ясно, че Беломорска Тракия и егейските земи остават извън държавата ни. Част от тях са прокудени и пратени във Вардарска Македония, която вече е в състава на Югославия.

В своята най-нова история България е била обект и на бежански вълни от *чужденци*, което се е случвало общо три пъти. Арменска бежанска вълна в същност е двукратна. Първият път е през 1896 г. след кланета и погроми на арменци в големите градове на Турция. Тогава около 20 000 бягат в България. Към тях се присъединяват още неизвестен брой сънародници, спасили се в България след арменския геноцид от 1915 т. Те обаче не са проблем за българската държава по две причини. Първо, подпомогнати са от арменски фондации от Франция и САЩ, както и от свои сънародници, отдавна живеещи в България. Второ, те са предимно градски хора с образование или професия и бързо се адаптират и интегрират в новата си родина.

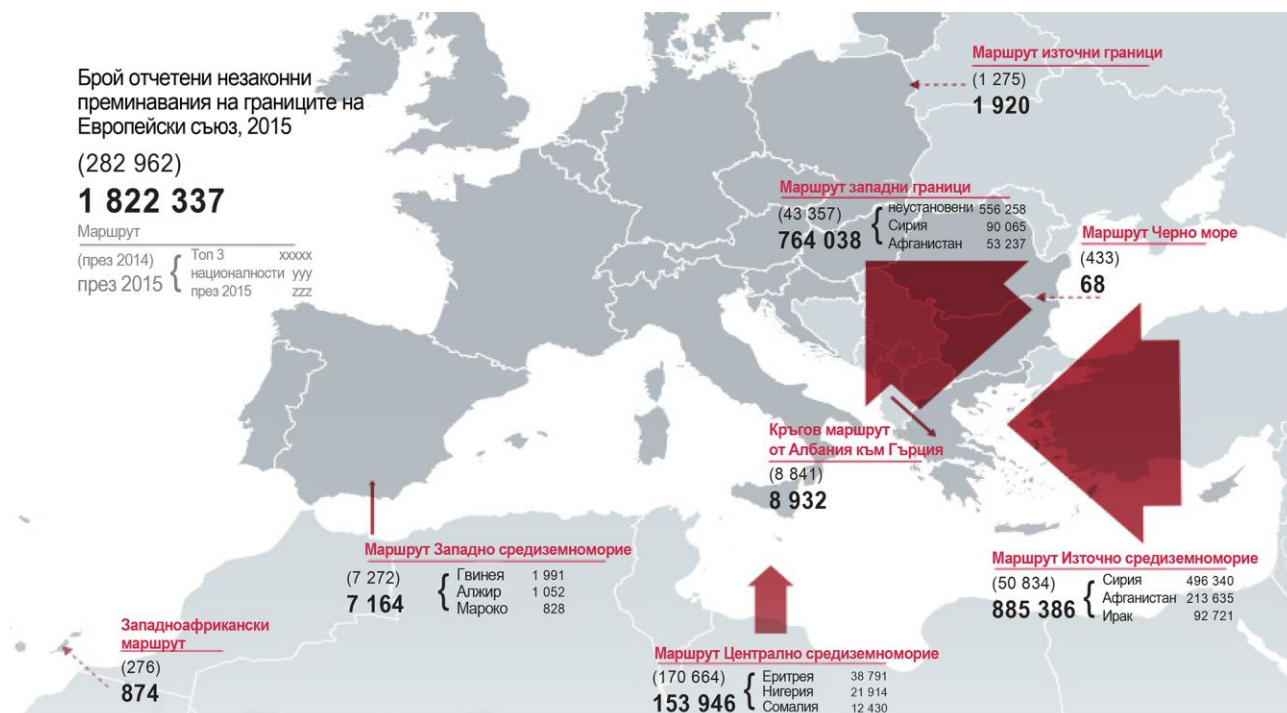
След като са разбити в Русия, около 120 000 белогвардейци идват в България. 20 000 от тях са униформени, около 100 000 – цивилни граждани. Тук военните се организират в казарми и се държат нагло. През март 1923г. Казармите им са обкръжени и белогвардейците са разоръжени. По-голямата част от тях напускат България и се заселват в страни от Западна Европа и САЩ.

Останалите тук са смесица от селяни, казаци и др., но преобладават интелигентни хора от средното съсловие на Русия. Те много бързо се устройват и си намират работа в България. Съветското правителство с помощта на БКП започва кампания за връщане на бежанците в родината им. Много малка част от тях наистина заминава в новоучредената СССР. Останалите в България - около 35 000 в рамките на две поколения се асимилират.

Третата чуждестранна вълна е гръцка. След края на Гражданската война през 1946-1949г. От Гърция бягат комунисти и хора с леви убеждения. Комунистическите партии от държавите в Източна Европа си ги „разделят“ и у нас са настанени около 25 000 души. Гърците в

България се адаптират сравнително лесно с помощта на държавата. Специално за тях са построени големи жилищни блокове, които са останали и до наши дни. След падането на фашистката хунта в Гърция през 1974 г. и обявената амнистия за участниците в гражданската война част от гръцките емигранти се връщат в родината.

Втората част на втора глава в дисертационния труд е посветена на основното събитие станало повод за научното изследване – Европейската мигрантска криза от 2015г. Основната причина за тази криза несъмнено е Гражданската война в Сирия. Този военен конфликт в Сирийската арабска република възникна още през 2011г., но продължава и след приключването на настоящия научен труд. В следствие на обстановката в Близкия Изток в този период външните граници на Европейския съюз са подложени на рекорден миграционен поток. Счита се, че освен размириците в Сирия, Арабския регион и Северна Африка, Европейския съюз е притегателен център за бежанци и икономически мигранти, поради високия стандарт на живот, либералният режим на придвижване, в частност в Шенгенската зона и цялостното отношение на развитите страни в този регион спрямо чужденците. Поради тази причина през 2015г. са засечени над 1,8 милиона опита за нелегално пресичане на външните граници на Европейския съюз. Според данните това е шесторно увеличаване на миграционния натиск спрямо предходната година като по основните маршрути, през които е засечен бежанският поток са около 20 пъти по натоварени спрямо 2014г.

ФРОНТЕКС разграничава две основни трасета, по които са регистриран нелегалният миграционен поток. И двете трасета, обаче водят началото си от Турция.

Източносредиземноморски маршрут е основният източник на нелегален миграционен натиск. От Западното крайбрежие на Турция през Егейско море до островите и крайбрежието на Гърция са регистрирани 885 386 опита за нелегално пресичане на границата на ЕС, докато за предходната година те са били едва 50 834. Става въпрос основно за пътуване с трафикантски лодки и кораби през морската граница, което е исторически прецедент за такъв огромен мигрантски наплив. Поради тази причина и статистиката отчита над 3000 смъртни случаи при опит за преминаване на границата. Над половината от мигрантите използвали този маршрут са от Сирия, около 25% са от Афганистан, а трето място в статистиката принадлежи на граждани на Ирак.

Западнобалкански маршрут предизвиква най-сериозните проблеми в Европейския съюз по време на кризата през 2015г. Данните сочат, че от страните от Бивша Югославия към Унгария, на външната граница на ЕС са регистрирани 764 038 опита за нелегално преминаване от граждани на трети страни. Източникът отново е Турция и в основна степен дошлите през Източносредиземноморския маршрут мигранти, акостирали на гръцка територия. Анализът на Фронтекс показва, че в опитите си да достигнат икономически развитите страни от Общността като Германия и Австрия, мигрантите предпочитат да напуснат територията на ЕС и през Македония и Сърбия да атакуват отново границите на Съюза. Това трасе е предпочитано пред вътрешнообщностният маршрут, който представлява Гърция-България-Румъния-Унгария. Въпреки многократно тиражираните политически твърдения, че граничният контрол по трасето през България е по-силен, по вероятна тезата, че мигрантите го считат за по-несигурен, тъй като преминавайки през две страни членки, опасността да бъдат задържани на тяхна територия е по-голяма, отколкото през Западнобалканския маршрут, където пресичат границите на държави необвързани със споразумения за задържане и осигуряване на временно убежище на бежанци. По този начин пътят към основните цели – Германия и Австрия, е по-малко препятстван, изминатото разстояние е по-кратко, а и достигането до страна, която е част от Шенгенското пространство (Унгария) по-улеснено. Видимата незаинтересованост на държавите по този маршрут да пресекат мигрантската вълна и да не допускат придвижването ѝ на Запад и обтягането на отношенията между тях, засилено от факта, че не всички са страни членки на ЕС и съответно не споделят еднакви международни ангажименти, води до последващо решение на Европейския съвет за затваряне на Западнобалканския маршрут.

Централносредиземноморски маршрут има започва от северните брегове на Африка,

съответно Либия и Тунис и през водите на Средиземно море достига територията на Италия. Макар и цифрите да са значително по-ниски в сравнение с основните два маршрута, интерес предизвиква състава на мигрантите. През 2015 г. Фронтекс засича 153 946 случая на незаконно пресичане на границата по централния маршрут на Средиземно море, което представлява намаление от 10% в сравнение с 2014 г. Намалението, обаче се дължи на спад в броя на сирийците (около 40 000 през 2014 г., но по-малко от 7 500 за 2015 г.) след като те са се пренасочили към Източно-средиземноморския маршрут. Броят на източните и западните африканци обаче сериозно се е увеличил от под 80 000 през 2014 г. до повече от 108 000 през 2015 г. (+ 42%). Това увеличение показва, че този маршрут също е изправен пред много силен натиск, а имигрантите продължават да пристигат в Либия, където контрабандистите са изградили сериозен канал. Повечето мигранти са африканци (89% от засечените по този маршрут), но точната им националност в много случаи не може категорично да се установи. Най-често съобщената националност е Еритрея, но регионалният състав на потока показва, че по-голямата част от откритите имигранти идват от Западна Африка. Отличителна черта на този маршрут е, че е изключително опасен и води до много инциденти и смъртни случаи с мигрантите. Контрабандистите обикновено използват малки, препълнени лодки, с ограничено снабдяване с гориво, за да увеличат максимално печалбите си, като излагат на опасност живота на мигрантите. Според наличната информация около 3 770 души са загинали или са изчезнали в морето през 2015 г. Широк обществен отзвук предизвикаха в този период поредицата заснети случаи на потънали лодки и удавени мигранти, в това число и деца, карай бреговете на италианските острови Сицилия, Малта и Лампедуза.

Цифрите, изнесени от ФРОНТЕКС за регистрираните опити за нелегално пресичане на границите на ЕС, все пак не дават обективна картина за броя мигранти намиращи се на територията на Съюза. Очевидно двата основни маршрута не са паралелни коридори за навлизане на мигранти в страните членки, а съществуването им предполага по-скоро причинно-следствена връзка. Особено любопитна е тенденцията заловените мигранти в страните от ЕС по Западнобалканския маршрут да не могат да удостоверят гражданството си. Според статистиката това са над половин милион души за 2015г. Причината е, че по-голямата част са регистрирани на територията на Гърция, а според Дъблинския регламент те трябва да бъдат върнати на територията на страната членка на ЕС, на която първо са подали молба и съответно там да получат убежище. Тази причина, както и поредицата от доказателства, които ЕС получава, че не може да се справи и да администрира такъв сериозен миграционен натиск, не дават обективна възможност да посочим колко точно и къде се намират мигрантите влезли на територията на ЕС по време на Европейската мигрантска криза от 2015г.

Сравнително обективен критерий е проучването на Евростат за броя на гражданите от трети страни потърсили убежище на територията на ЕС през 2015г. Статистическата служба на Европейския съюз дава разбивка и спрямо страните, в които са подадени молбите за убежище. 1 255 600 са молбите за получаване на убежище подадени за първи път на територията на ЕС. Важно е да се отбележи, че молбите са подавани за пръв път, тъй като по този начин статистиката очертава новодошлите хора търсещи международна закрила. Според Евростат тази цифра е двойно по-голяма от предходната година, съответно броят на гражданите на Сирия потърсили закрила също е удвоен, достигайки 362 800 души. В същото време бежанците от Афганистан са четворно повече – 178 200 души, а иракчаните са се увеличили 7 пъти до 121 500. Това е и топ 3 на страните, от които идват хората потърсили убежище на територията на ЕС.

Очаквано над една трета от новодошлите мигранти в ЕС са потърсили убежище в Германия. 441 800 души, което е тройно повече от предходната година. На второ място по брой молби за убежище е Унгария, която е първата страна от Шенгенското пространство намираща се на основните бежански маршрути. 174 400 души са подали в Унгария 14% от всички молби а убежище на територията на ЕС през 2015г. Трето място в класацията по държави желани от бежанците е Швеция със 156 100 молби за убежище, а след това е Австрия, където са подадени 85 500 молби. От държавите, които са външни граници на ЕС в челото на класацията е само Италия, където не е регистриран сериозен миграционен натиск, но за сметка на това тя е на пето място по желание за установяване на бежанци с подадени 83 200 молби. Ако сравним ръста на молбите за убежище, спрямо предишната година, класацията се изменя сериозно. На първо място излиза Финландия, където молбите са се увеличили с 822%, след това е Унгария с 323 процента ръст на желаещите да получат закрила, а Германия е едва шеста с едва 155% ръст.

Не бива да бъде подценявана и статистиката, която изчислява броя на мигрантите потърсили убежище в даден страна спрямо броя на населението на тази държава. Според тези изчисления на първо място е Унгария, където на 1 милион души местно населени се падат по 17 699 новодошли мигранти. На второ място в тази класация е Швеция с 16 016 мигранти за всеки 1 милион от населението, а Германия е пета при съотношение 5 441 мигранти на 1 милион германци.

Съотношението на националностите спрямо молбите за закрила в ЕС сочи, че почти една трета от новодошлите кандидат-бежанци са сирийци. От 362 800 подали молба за убежище в ЕС, почти половината (158 700) са го направили на територията на Германия. Не така стои въпросът с втората по численост народност, която съставлява миграционната вълна в ЕС. Гражданите на Афганистан са подали най-много молби за убежище в Унгария – 45 600 и

Швеция – 42 200, което показва, че над половината афганистанска колония през 2015г. Търси закрила в тези две страни. Третата компактна група от бежанци – иракчаните са се насочили основно към Германия – 29 800 молби за убежище, Финландия – 20 400 и Швеция – 20 200. България, според тези показатели, се намира под средното равнище за страните членки на ЕС. С почти двоен ръст от молби за убежище спрямо предходната година, страната ни е под 123-те процента скок, който се отчита за целия ЕС. В процентно съотношение у нас се намират едва 1,6 на сто от новодошлите мигранти, но въпреки това по този показател сме на 11-то място от 28-те страни членки. Разпределението на националностите от топ 3 (сирийци, афганистанци, иракчани) на търсещите убежище у нас е паритетно. Въпреки, на пръв поглед, пренебрежимите числа, които ни отнежда Евростат в статистиката за мигрантската криза, има един сериозен показател, който предизвиква притеснение. При средно съотношение на 2470 подадени молби за убежище на 1 000 000 души население в страните от ЕС, за България цифрите показват, че на 1 милион българи се падат по 2800 бежанци.

Политика на страните членки на ЕС засегнати от миграционния натиск представлява обект на изследване в третата основна част на втора глава в дисертацията. Конкретните държави, които са разгледани умишлено са ограничени до четири. От една страна това са страните претърпели най-сериозен миграционен натиск. От друга страна коренноразличните политики, които провеждат са съставляват примери за основните стратегии следвани и от останалите страни членки на ЕС.

Германия е основният мотор на Европския съюз и главен герой в разразилата се Европейска мигрантска криза през последните години е Германия. Страната е не само в политически план един от лидерите на Съюза, но и в чисто финансов аспект тя е най-големият нетен донор за бюджета на Общността. Първоначалната позиция на ЕС спрямо рекордния мигрантски натиск по външните граници е повлиян от позицията на Германия и по-специално на канцлера Ангела Меркел, че бежанците са добре дошли в ЕС, и основна мисия на общността е да предостави подслон и безопасни условия на живот на всички хора бягащи от войната. Макар и в последствие тази обща позиция да е преосмислена и много от засегнатите от бежанската вълна държави да започнат да провеждат протекционистка политика, Германия остава основен „домакин“ на бежанци и радетел за приемането им в границите на Съюза. На практика първата държава в ЕС, която спира да спазва Дъблинското споразумение е Германия, приемайки мигранти дошли през други страни членки и одобрявайки молбите за бежански статут, въпреки че именно дъблинският регламент предвижда всеки нелегален мигрант засечен на територията на страна членка да бъде връщан в първата страна членка, през която е влязъл в ЕС. Във вътрешнонационален план позицията

на германското правителство, която е водеща за провеждането на политиките в тази сфера, гласи че заради демографската криза, в която се намира страната, миграционния поток носи позитивен ефект върху икономиката. Поради тази причина чрез система от мерки страната планира да приеме и интегрира огромния брой чужденци желаещи да получат убежище на нейна територия. Естествено политическите послания и демографските стратегии не винаги се припокриват на 100% с конкретните действия на правителството, поради тази причина в разгара на миграционната криза през есента на 2015г., Германия е първата страна в Шенгенското пространство, която връща паспортния контрол по границите си с цел да намали огромният брой чужденци с неустановена националност и самоличност на своя територия.

В интерес на истината точният брой на бежанците, които се намират днес на територията на Германия не е известен. Според различни източници се приема за общественодоверена цифрата от около 1 милион мигранти приети на територията на Германия през последните години.

Въпреки засилващата се ксенофобска вълна в страната, официалната позиция на Германия по повод огромните разходи за обгрижването на мигранти гласи, че тези средства са инвестиция за бъдещ икономически растеж. Увеличаването на работните места е само пример от краткосрочните позитивни последици за страната.

Центърът за европейски икономически изследвания в Манхайм е изчислил, че обществените каси ще имат 20 милиарда евро повече приходи в рамките на две десетилетия, ако интеграцията на мигрантите и търсенето на работа вървят успешно. Най-апокалиптичната прогноза пък предвижда загуби в размер на 400 милиарда евро.

Основен въпрос за този амбициозен план, разбира се, е колко мигранти ще започнат да работят в обозримо бъдеще и ще могат да започнат да се издържат сами, без да се уповават на социалната система на страната.

Федералната агенция по труда съобщава, че 136 000 души от бежански държави са намерили работа в Германия през 2016. А това са 30 000 повече в сравнение с предходната година. Повечето от тези хора обаче са пристигнали в Германия преди лятото на 2015 година. Резултатите от анкета на Германската индустриална и търговска камара показват, че изминават средно 22 месеца, докато младите бежанци започнат някакво обучение. Федералното правителство очаква до 2020 година броят на безработните да се увеличи от понастоящем 2,7 милиона на над три милиона души.

Швеция е четвъртата по големина държава в ЕС, въпреки че спрямо броя на населението си се намира във втората половина на класацията по многолюдни страни членки, което я прави е

една от страните с най-малка гъстота на населението в иначе отличаващия се с относителна пренаселеност Европейски регион. Страната традиционно заема челните места в световните класации по висок жизнен стандарт, а по размер на Брутният вътрешен продукт на глава на населението тя е на седмо място в Европейския съюз. Демографската политика на страната е в доста голяма степен обусловена на привличането и интегрирането на чужденци и в последните десетилетия Швеция отчита сериозен ръст на имигранти на своя територия. Според официалните данни около 21% от населението, т.е. повече от една пета от всички живеещи в страната, или са родени в чужбина, или и двамата родители са родени извън пределите на Швеция.

И ако шведските институции систематично работят по приемането и интегрирането на почти 100 хиляди мигранти годишно, което представлява около 1% от населението им, то през 2015г. Този процент се удвояват и въпреки политиката на „отворени врати“, която е част от убежденията на цялото население на страната, администрацията на Швеция, се оказва неподготвена за този рекорден натиск. През 2015г. на територията на Швеция се появяват над 160 хиляди чужденци търсещи убежище. Административният капацитет се оказва недостатъчен само да бъдат приети и обработени толкова много молби за закрила. Според статистиката за цялата година бюрократичният апарат успява да обработи едва 58 800 от подадените молби, което е по-малко от една трета. Страната е принудена да отвори Бежански центрове за временно настаняване, при положение че последният такъв е функционирал по време на войната в Босна и Херцеговина преди 20 години. Причината е висока концентрация на нелегални мигранти в определени райони на големите градове, което е реална заплаха за обособяването на гета, повишаване на битовата престъпност и пряко противопоставяне на плановото жилищно заселване, което сериозно компрометира дейността на шведските институции.

Традиционно толерантният шведски народ е поставен пред изпитание, засилва се вълната на ксенофобия и екстремизъм, а правителството официално признава, че не може да се справи по познатите правила с такъв масивен натиск, съответно са взети извънредни мерки. Наред с отварянето на бежански центрове, страната също връща граничния контрол, въпреки че е част от Шенгенското пространство и на практика затваря границите си. Перфектно работещата до този момент интеграционна система на Швеция на практика не успява да асимилира извънредният миграционен поток. Данните сочат, че от близо 163 000 души, поискали убежище в Швеция през 2015г., едва 494 имат работа.

Единственото, което спасява социалната система в Швеция от абсолютен блокаж е рязкото намаляване на миграционния натиска през 2016г. В резултат на инфарктните събития предходната година страната обявява, че планира да експулсира до 80 000 мигранти, чиито

молби за убежище са отхвърлени или ще бъдат отхвърлени.

Страната, която търпи толкова сериозни последици от мигрантската криза, колкото и на пръв поглед е нелогично, въобще да има отношение по темата е *Унгария*. Абсолютен антагонист на Германия по отношение на бежанския въпрос, а и в цялостен план, тази държава има също толкова ключова роля в битката с мигрантската криза, колкото и двигателя на ЕС. Унгария е средностатистически член на Съюза по отношение на територия и население. Централноевропейска страна, за която данните на Евростат сочат, че стандартът на живот е далеч по-лош от този в богатите държави членки като Германия, Австрия и Швеция. Именно последните три държави са и основна цел на мигрантите. В същото време Унгария е втора след Германия по брой бежанци влезли на територията ѝ през 2015г.

Заради факта, че е първата Шенгенска страна по маршрута на мигрантските потоци (с изключение на Гърция, която обаче не спазва ангажиментите си в тази насока) на практика Унгария се оказва гранична бразда за огромния поток нелегални мигранти по време на извънредната ситуация през 2015г. През тази година страната е получила над 170 000 молби за убежище, което е троен ръст за държавата спрямо предходната година. На територията ѝ са дошли 13 процента от всички мигранти влезли в ЕС, а съотношението им спрямо населението на страната е 7 пъти повече от средното за Общността по време на кризата.

За разлика от „богатите“ страни от ЕС, а може би именно поради тази разлика отношението на Унгария към миграционния натиск е крайно агресивно. Икономическото състояние на страната не предполага нужда от нова работна ръка, каквито са възгледите на Германия, манталитетът и дългосрочната стратегия на Унгария не съвпада и с визията на Швеция по отношение на преселниците. Под давлението на популистки настроения си премиер Виктор Орбан Унгария предприема решителни мерки за справяне с бежанската вълна, които са определяни в международен мащаб като неприемливи и нехуманни. В разгара на бежанския натиск Унгария предприема крайно агресивна политика към пристигащите на нейна територия мигранти. По границата се разполага полицейски части, армия с тежка техника, свободният достъп през гранично-пропускателните пунктове е силно ограничен, а транспортни връзки със Сърбия като международните ЖП-трасета са изцяло затворени. В рамките на по-малко от една година унгарските власти построяват ограда по границата със Сърбия, както и на общата гранична територия със страните членки на ЕС – Хърватия и Словения. Със законодателни промени са легализирани доброволчески отряди за охрана на границите от мигранти, които дори са подпомагани от държавната власт. Построени са бежански центрове от затворен тип, които не позволяват свободното излизане на настанените в тях мигранти из населените места в близост. Правителството на страната влошава

отношенията си със Сърбия, Хърватия, а също и с Гърция в опит да ги принуди да спазват международните си ангажименти по недопускане на нелегални мигрантски потоци към нейна територия. Агресивната политика на страната явно води до относителен успех по въпроса с бежанците, тъй като по последни данни на територията на Унгария се намират едва 1600 мигранти. Останалата част от внушителната цифра, преминали през границите ѝ е успешно пренасочена към страните членки с „отворени врати“ като Германия и Швеция.

Извънредният миграционен натиск над Гърция съвпада с периода на безуспешните опити на страната да се справи с икономическата криза, която я е изправила на прага на фалит. Именно през 2015г. Гърция се опитва да изпълни тежките рестрикции наложени от основните си кредитори, като е заплашена от изключване от Евроразона. Изключително влошената икономическа обстановка и нестабилната политическа картина в Гърция са фон на акостирането на повече от 800 хиляди нелегални мигранти през морската граница на страната – Егейско море. С лодки и кораби от турския бряг по островите на Гърция се провежда масов трафик на мигранти като потокът достига в определени периоди до 3000 души дневно.

На фона на тази апокалиптична картина, данните 2015г. сочат, че в Гърция са подадени едва 11 370 молби за получаване на убежище, което макар и двойно повече в сравнение с предишната година, се равнява на само 0,9% от общо новопристигналите кандидат-бежанци в рамките на Европейския съюз. Пренебрежително niskият брой на мигранти пожелали убежище в Гърция е още едно доказателство, че страната се приема като класическа врата към Европа, а не като част от т.нар. Обетована земя. Със своето поведение гърците успешно демонстрират, че нямат нищо против това възприятие у мигрантите да бъде запазено. Регистрирани са огромен брой случаи, при които новопристигнали мигранти са транспортирани до северната граница на страната с Македония. Абсолютно безпрепятствено стотици хиляди души са били оставени, а в много случаи и подпомогнати да продължат нелегалното пресичане на граници на следващите държави по маршрута им към Германия. Свидетелство за това е нелегалния бежански лагер край Идомени - селище намиращо се на самата гръцко-македонска граница.

Политиката на транспортен коридор, успешно взаимствана от Италия, която като традиционен пристан на нелегални мигранти от години не спазва европейските си ангажименти, а оставя новодошлите безпрепятствено да напуснат територията си на път към желаните от тях дестинации, обаче предизвика ефекта на домино и мултиплицира мигрантската криза през редица други държави, създавайки по този начин прословутия Западнобалкански път на бежанците. В резултат на неумението, а и нежеланието на Гърция

да овладее миграционния натиск, другите държави по трасето на мигрантите предприеха координирани действия и през пролетта на 2016г. ЕС взе официално решение за закриване на трасето през Западните Балкани. . Гърция бе принудена да гарантира, че при преминаване на квотно разпределение на мигранти ще започне да спазва Регламента от Дъблин, тоест да започне да приема останалите нелегални мигранти, които са влезли ЕС първо на нейна територия, което на практика означава почти всички. В резултат на настъпилите събития страната успя да се сдобие с повече от половин милиард евро финансова подкрепа от ЕС за справяне с миграционната криза, което е около една пета от всички пари, които бяха заделени по това перо от бюджета на Общността. Доклади на различни институции като Европейската миграционна служба и ВКБООН продължават да сочат притеснителни данни, че условията, които Гърция предоставя на мигрантите са неприемливи, а също и че капацитетът на граничните власти продължава да е под всякаква критика. Според статистиката, обаче Гърция продължава да е една от страните с най-нисък ръст на нелегални мигранти пожелали да получат убежище на нейна територия.

Мигрантската криза през 2015г. е най-яркото доказателство за тромавата и мудна система на европейските институции. Въпреки че, поне временно бежанските потоци бяха овладени, мерките, които успяха да предприемат ръководните органи на Общността отнеха твърде много време и бяха гарнирани с типичната за ЕС бюрокрация. Според собствените доклади на Съвета на ЕС, мерките предприети от различните институции в Общността могат да се категоризират в 7 основни посоки:

1. Предотвратяване на незаконните бежански потоци
2. Посрещане на спешни хуманитарни нужди
3. Спасяване на човешки живот в открито море и борба с престъпните мрежи
4. Укрепване на външните граници
5. Укрепване на вътрешната солидарност и отговорност
6. Осигуряване на законни възможности за презаселване
7. Връщане и обратно приемане на незаконни мигранти

Въпреки множеството безспорно оправдани критики, които бяха отправени към ЕС за тромавото вземане на решения, а тези критики дори се използваша за повод за искане на реформирането на Съюза, в крайна сметка мигрантската криза бе предотвратена именно в следствие на решение взето на общностно равнище. На практика основен принос за резкия

спад на притока на мигранти от Турция има споразумение от март 2016г., което ЕС подписа след близо 3 денонощия преговори. Освен договореностите постигнати в посока нелегалната миграция, обаче въпросното споразумение има и чисто политически и дори финансови аспекти. От една страна Турция се спазари да получи общо 6 милиарда евро финансиране за бежанците, които се намират на нейна територия. Когато наближи изразходването на първите 3 милиарда и при условие, че са изпълнени поетите в това споразумение ангажименти, ЕС ще мобилизира допълнително 3 милиарда евро до края на 2018 година. Важен, по-скоро дипломатически, отколкото практически ефект има и договореното условие за подновяване на преговорите за членство на Турция в ЕС. Особено големият позитив, който Турция постигна, обаче беше ангажиментът да се отмени визовия режим за нейни граждани в рамките на Общността, като хоризонтът за това бе до края на 2016г. По едни или други причини ЕС, не спазва напълно своята част от споразумението към момента, с изключение на финансовите ангажименти. Паралелно с това, въпреки неколккратно отправените заплахи, че ще спре да го прави, към този момент Турция спазва своята част от сделката и през 2016г. се отчита рязък спад на нелегалните мигранти близък до този преди кризата.

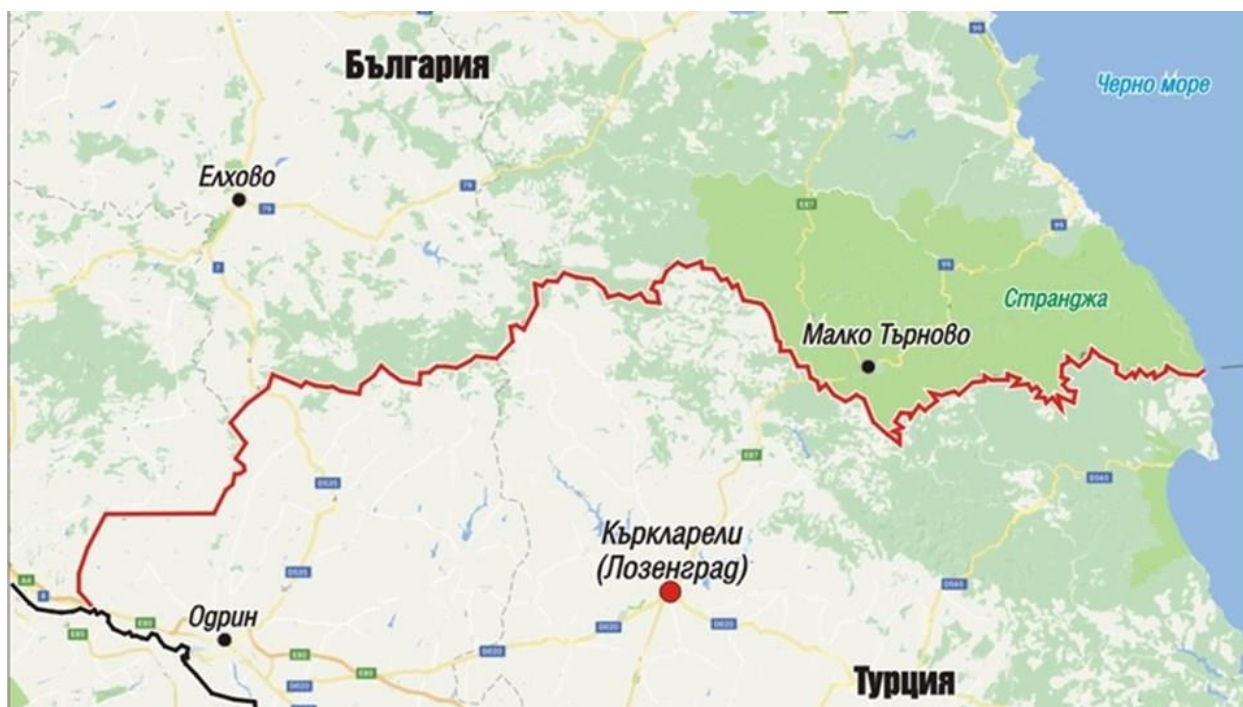
III. Държавна политика за преодоляване на мигрантската криза в България и сценарии за нови потоци

Трета глава съдържа основните научни приноси на дисертационния труд. Две са основните насоки, в които се простира изследването. Направен е детайлен анализ на мерките и стратегиите, които предприемат българските институции в отговор на миграционния натиск. Паралелът с различните държави посочени преди това в изследването като основни носители на трите генерални типа поведение, е реализиран, за да се получат отговорите до колко успешна е политиката на България. Втората насока е разработването на сценарии за нови миграционни кризи, според тяхната продължителност и според опита, който страната има от Европейската мигрантска криза от 2015г.

Важно е да отбележим, че в периода 2013-2016г., когато е пикът на Европейската бежанска криза, България се намира в период на силна политическа нестабилност. За тези малко повече от 3 години се сменят три правителства, а в края на периода се подготвя встъпването на власт на четвърто – служебно, което да е с краткосрочен хоризонт на управление. Президентът на страната също се сменя и макар държавата да не изпада в институционен вакуум, възможностите са формиране на дългосрочна политика и изпълняването на целенасочени стратегии и планове за решаването на този сложен и международен по

мащабите си проблем, са силно ограничени. Цялостното поведение на държавните власти, с условността на политическите противопоставяния на различните правителства, говори за последователна политика, която има комплексен характер съдържащ в себе си и трите основни типа поведение демонстрирани от страните членки на ЕС.

Първият модел на поведение, който демонстрира България е сходен с този на Унгария – предприемат се спешни мерки за овладяване на кризата сърани с охрана на границата. В приетия през 2013г. правителствен план за овладяване на кризата от миграционния натиск, мярка номер едно е „Изграждане на възпрепятстващо съоръжение с дължина от 30 км. на най-чувствителните участъци по линията на държавната граница“. Проектът се изпълнява от Министерството на отбраната, а в рамките на реализацията му себестойността на съоръжението от 5 млн. лв. нараства двойно – до 10 млн. лв. Въпреки множеството критики за непрозрачност и неефективност на процеса от страна на опозицията след като идва на власт новото правителство доразвива проекта и решава строителство на ограда по цялата дължина на границата на България с Турция. Тя е с дължина 273,967 км, от които сухоземна 148,868 км и речна по неплавателни реки 125,099 км¹

Карта на граница на България с Турция

Ако за първия етап от проекта по изграждане на защитно съоръжение са нужни малко повече от 5 месеца и близо 10 милиона лева, то дейностите по строителството на ограда за цялата

1 Главна дирекция „Гранична полиция“ - <https://www.mvr.bg/gdgp>

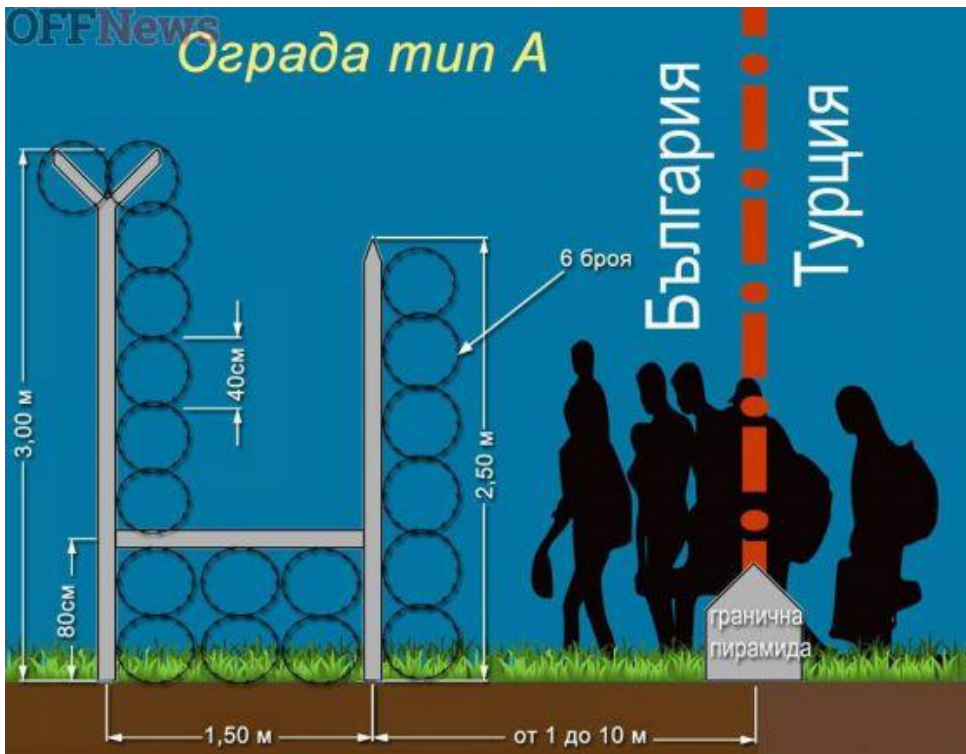
граница отнемат поне две години и половина. По официални данни към лятото на 2017г., макар и обектът да не е издаден за стопанисване на ГД „Гранична полиция“ той е приключен, а стойността според наличната информация възлиза на 200 милиона лева.

Инфо графика в. „Капитал“ за оградата на границата

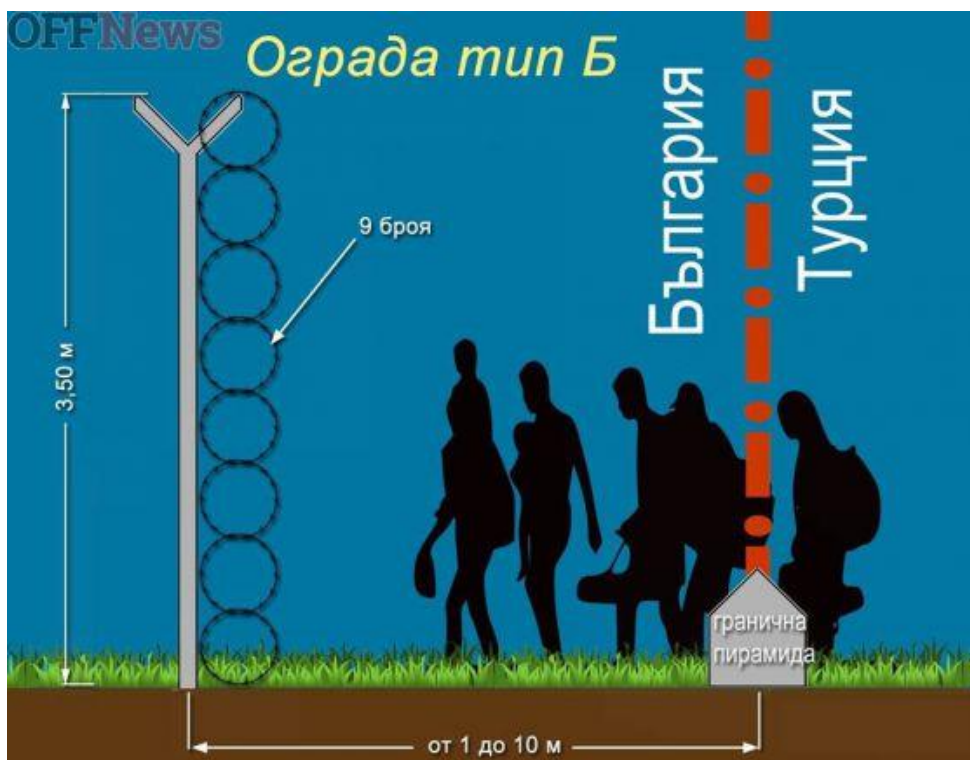
На практика защитното съоръжение по българската граница е реализирано по два различни метода, а освен това и техническите му параметри отговарят на два различни модела. По-сложната за изграждане ограда тип А опасва по-голямата част от общо 132.6 км. Тя е идентична с първата 30-километрова ограда. Това съоръжение представлява двуредова ограда, с височина 3 метра откъм българската страна и 2.5 м от страната на Турция. Откъм турска страна, металните колове имат остър шип. Двата реда колове са на разстояние от 1.5 м, като между тях е поставена бодлива режеща тел. Бодлива тел има и на върха на коловете откъм българска страна.

Илюстрация на ограда тип „А“

Оградата от тип Б е изградена в три участъка в Бургаско. Най-дългият е между реките Велека и Делийска - 7.4 км. Тази ограда е по-висока за сметка на широчината ѝ. Тя е висока 3,5 метра. И също има остър шип на върха на металните колове. По височината на оградата има девет спирали бодлива тел.

Илюстрация на ограда тип „Б“

В същото време защитно съоръжение за възпиране на натиска от нелегални мигранти по границата изгражда и Унгария. Правителството в Будапеща също възлага реализирането на проекта на Министерството на отбраната. Избран е вариант с 4-метрови стоманени колони забити на 1- метър дълбочина в почвата, върху тях - мрежа - на върха и основата намотки от бодлива тел. В рамките на 48 дни, 175-километрова ограда от този тип, сходен на българското защитно съоръжение, е построен срещу разходи от 28 млн. евро.

Унгария ограда тип „А“	България строено от БА	България строено с частни фирми
175 км	30 км	230 км
75 дни	194 дни	820 дни
28 000 000 евро	5 000 000 евро	100 000 000 евро
160 000 евро/км	166 666 евро/км	430 000 евро/км
2,3 км /ден	0,15 км/ден	0,28 км/ден

Данни за вече построената ограда тип „А“ в Унгария и на границата между България и Турция

В последствие, обаче охраната по границата на Унгария със Сърбия е подсилена чрез строителството на втора 155-километрова ограда зад вече съществуващата. Проектът представлява „умно“ съоръжение с прикрепени термовизионни камери и уреди за нощно виждане. Предвидена е сигнализацияна уредба, от която през високоговорители текат предупреждения английски, арабски и фарси, че пресичането на границата е престъпление. По съоръжението тече електричество с напрежение 900 волта, което не може да предизвика увреждане, но токовият удар причинен при всяко докосване на оградата изпраща импулс в командния център на Гранична полиция, който сигнализира в кой участък има опит за проникване на границата. Между старата и новата ограда е изграден асфалтиран път, по който граничните патрули могат да се придвижват. Цялостното изграждане на отбранителното съоръжение по границата на Унгария със Сърбия плюс два лагера от затворен тип предвидени за временно настаняване на нелегални мигранти струва около 80 милиона евро и е изградено за 64 дни.

Тъй, като двете защитни съоръжения в началната си фаза имат идентична архитектура е направен паралел в реализирането на проектите от гледна точка на анализа на ефективността

за България. На първо място е реализацията. Унгария реализира намерението си в рамките на да месеца и половина. Самото строителство на 175 километров участък им отнема 48 дни. Излиза, че защитно съоръжение с параметри сходни на това изградено от България, унгарците строят със скорост 2,3 километра за ден.

Българският опит в тази насока има два примера за сравнение. В първия случай става въпрос за 30-километровата отсечка реализирана от Министерство на отбраната. Изчисленията показват, че с ресурса на армията българската държава може да построи по 150 метра защитно съоръжение на ден. Тоест ефективността на унгарската армия е 15 пъти по-висока от българската.

От гледна точка на качество, ситуацията също е спорна, тъй като според изнесените данни българската ограда, например не е поцинкована, което довежда до нейното корозиране малко след приключването на строежа. От друга страна стоят финансовите параметри. Цената на километър унгарска ограда излиза 160 000 евро. По този показател България се приближава до „европейския стандарт“ макар и от грешната страна – 166 666 евро на километър. Излиза, че нашата ограда е по-скъпа, по-некачествена и много по-бавно я строим.

Паралелът с втория цялостен проект на България за изграждане на защитно съоръжение също показва негативен резултат. С частни фирми под контрола на държавната администрация, България строи по 280 метра на ден, което е почти двойно по-висока ефективност спрямо българската армия. Все пак Унгария се справя над 7 пъти по-бързо от България.

При втория проект, обаче себестойността е убийствена. 430 хиляди евро на километър ограда плаща България – почти тройно повече, отколкото Унгария. Тук, можем да посочим интересно съотношение – за да се изпълни проекта с двойно по-висока скорост, парите вложени в него трябва да са три пъти повече.

Унгария ограда тип „Б“	България прогнозно строителство с БА	България прогнозно строителство с частни фирми
155 км	230 км	230 км
62 дни	1388 дни	765 дни
80 000 000 евро	123 655 000 евро	1 400 000 000 евро
516 000 евро/км	166 666 евро/км	430 000 евро/км
2,5 км/ ден	0,15 км/ден	0,28 км/ден

Данни за построената ограда тип „Б“ в Унгария и евентуалната стойност и срок на изпълнение, ако България започне да строи такава ограда по границата си с Турция

На база посочените данни в дисертационния труд е разработен примерен проект колко би струвала ефективната „умна“ ограда на Унгария, ако се реализира на българска територия. За изходна база са използвани показателите, по които е реализиран проектът в Унгария, а представа за българските възможности имаме благодарение на информацията, която черпим от двата случая на строителство на ограда по границата, сравнени с идентичния първо унгарски проект.

По този начин са изведени два възможни резултата за България по отношение на строителството на „умно“ съоръжение, което според унгарския опит дава относителна сигурност по границите.

При първия вариант проектът се реализира от българската армия. Сухопътни войски работят 15 пъти по-бавно от унгарската армия, съответно изграждането на сигурна ограда в 230-километров участък на България ще отнеме 1388 дни или около 3 години и 9 месеца. Себестойността на оградата пък би излязла на данъкоплатците 123 655 000 евро. Или почти 1% от годишните приходи на страната в държавния бюджет.

При втория възможен сценарии за строеж на ограда по границата, определено срокът е по-кратък. 765 дни или малко повече от 2 години и 1 месец ще отнеме строителството с изпълнение от частни фирми. Качеството се очаква да е по-високо. Разходите по

реализацията, обаче са застрашителни. По-големият индекс на оскъпяване, който е изведен на база наличните данни сочи, че оградата ще струва 1,4 млрд евро. Сумата се равнява на целия бюджетен дефицит, който България може да си позволи да допусне в рамките на една година според международните ни ангажименти. С други думи абсолютно никакви други извънредни разходи не бива да се допускат в държавния бюджет, за да може страната ни да реализира проекта по тези параметри без да изпаднем в процедура по свръх дефицит и съответно налагане на санкции от страна на Европейската комисия.

Вторият базов модел на поведение, характерен за общата политика на Европейския съюз, в това число и на България, е т. нар. „интеграционна стратегия“. Доколкото България подкрепя тази линия на поведение можем да направим изводи от стратегическите документи, които изготви и следва българското правителство. Най-конкретно доказателство по тази линия е „Национална стратегия в областта на миграцията, убежището и интеграцията 2015-2020г.“.

В основата на настоящия документ стои разбирането за феномена миграция като източник на работна сила, необходима за националната икономика, така и като потенциална заплаха за сигурността на страната е записано още в уводната част на стратегическия документ.

В списъка са целевите групи след лицата търсещи или получили международна закрила са посочени „граждани на трети държави и лица без гражданство, незаконно преминали националните граници и/или които пребивават на територията на Република България без разрешение и подлежат на извеждане от страната“. С други думи една от основните целеви групи на стратегията са нелегалните мигранти. Официалната политика на страната е насочена към интеграция на граждани на чужди държави в България, а важна част от тях са бежанците и нелегалните мигранти.

Показателен е фактът, че повече от година след приемането на Стратегията, в разгара на мигрантската криза, правителството прилага мерките очертани в нея на практика и приема „Наредба за условията и реда на сключване, изпълнение и прекратяване на споразумения за интеграция на чужденци с предоставено убежище или международна закрила“. Политическите водевили около този документ са яркото доказателство за готовността на българските институции за реализирането на идеята за интеграция на имигранти от Близкия Изток. Още с приемането на документа от опозицията го атакуват в Конституционния съд, а след спечелването на президентските избори на техния кандидат, сформирания от него служебно правителство отменя документа под силния натиск на новоизбрания Държавен глава. Макар и след това на власт да се връща партията, чието правителство е одобрило първия вариант на наредбата, документът е приет наново едва три месеца по-късно, след като пикът на мигрантската криза е отминал и общественият фокус постепенно се измества от този

проблем. Поради изключително краткия период във времевия обхват на изследването, в който тази регулация действа няма как да се посочи информация за лицата възползвали се от възможностите за интеграция. На база предходния период, в който е действал идентичен механизъм, може да се твърди, че ако въобще има такива случаи те вероятно не са много. Горепосочените примери за действията на държавната власт в посока стимулиране на интеграцията на лица получили закрила у нас, пък са достатъчен аргумент за тезата, че България макар и на теория да смята, че емиграционните потоци могат да доведат до позитивен ефект за икономиката и демографската картина и трябва да бъдат стимулирани и управлявани, на практика не реализира този тип политика.

Транзитният статут на България по пътя на миграционните потоци от Близкия Изток се потвърждава от официалните статистически данни на МВР. Заедно с това признанието на министър-председателя Бойко Борисов, че България, Гърция и Италия са пропускали мигранти и те са отивали в Германия, след пика на кризата е потвърждение, че страната ни е прилагала и гръцкия модел на поведение.

Потвърдението на политическите изказвания е потвърдено чрез анализ на данните на МВР за движението по границите. През 2016 г. са регистрирани 42 466 опита на граждани на трети страни да преминат на територията на Р България през границата на страната, което е намаление с 56% спрямо същия период на 2015 г. Отчетено е намаление с 40% на броя задържани лица за незаконно преминаване на държавната граница и за незаконен престой на територията на страната. През годината при незаконно преминаване на държавната граница и навлизане на територията на страната са задържани 4600 лица (намаление с 58% спрямо 2015 г.). При влизане в страната на зелена граница са задържани 3603, а на ГКПП 997 граждани на трети страни. Преобладават лицата от Афганистан, Ирак, Сирия, Пакистан и др. На българо-турската граница са задържани 4127 граждани на трети страни (намаление с 60% в сравнение с 2015 г.).

На изход при опит за незаконно преминаване на границата са задържани 14 310 граждани на трети страни, което е увеличение с 21% спрямо задържаните 11 805 за 2015 г. Най-много опити за нарушаване на държавната граница са направили гражданите на Афганистан, Ирак, Пакистан, Сирия и др. От задържаните 14 310 лица, 4977 са без регистрация от органите на МВР, като не са били задържани преди това на вход на границата на страната. Най-много опити за незаконно преминаване на държавната граница от граждани на трети страни са установени на българо-сръбската граница, където са задържани 13 894 лица. Във вътрешността на страната са установени 9267 лица, незаконно пребиваващи в Р България, при 11 900 за същия период на 2015 г., като се отчита намаление с 22%. Преобладават лицата от Афганистан, Сирия, Ирак и Пакистан.

Анализът на представените данни дава категоричния извод, че миграционният натиск сериозно е намалял през 2016г. Факт е, че единственият показател, който е увеличил параметрите си през 2016г. е броят на лицата от трети страни заловени на изхода на държавната ни граница. Това води до извода, че България продължава да е транзитна зона в маршрута на бежанските потоци.

Разработените сценарии за нов миграционен натиск по българските граници са три. Те са разграничени по срок на реализация, съответно кратък, средн и дълъг. Паралелно с това съобразно продължителността на предприетите мерки са форумилирани последствията от трите основни типа стратегия прилагани до момента както от страните членки на ЕС, така и в комплексен характер от България.

Първият сценарий е краткосрочен и показва, че чрез унгарски мерки ще доведе до гръцки резултат. Максималният потенциален брой нелегални мигранти са 3,6 милиона души, които се намират на територията на Турция. При положение, че те тръгнат наведнъж към най-близката граница на ЕС - тази между България и Турция биха имали периметър са действие в протежение на 270 километра. Математически погледнато човешка маса от 3,6 милиона души може да образува редица 1800 километра. Тоест, ако всички бежанци намиращи се в Турция застанат едновременно на границата с България не само, че не могат да влязат наведнъж, но ще образуват плътни колони от по 7 души по абсолютно цялото протежение на границата ни. Сухоземната граница в същност е 148 километра, от които голяма част е пресечена, труднопроходима местност, което би довело да още по-внушително струпване на хора на определени участъци. Екстремната ситуация на този сценарий поставя на първо място на изпитание стратегия на страната при управление на кризисни ситуации. Както вече бе упоменато първостепенно място в нея заема „временното защитно съоръжение“. Изчисленията показват, че на страната ни са нужни поне 2 години, за да изгради съоръжение от сигурен тип по унгарски модел. Съответно отпада възможността страната ни да се уповава на основния елемент припознат от институциите в такива екстремни ситуации. С други думи при максималния възможен миграционен натиск на границите ни България може да разчита на построената несигурна ограда и човешкия фактор за охрана на границите. Служителите на Главна дирекция „Гранична полиция“ наброяват около 5000 души, а целият наличен състав на Министерството на вътрешните работи, включително и администрацията е 45 260 души. По данни на Министерството на отбраната числеността на българската армия през 2016г. е малко повече от 32 хиляди души. Пълната и едновременна мобилизация на тези структури по границата с Турция би дала възможност, докато от едната страна на оградата се намират плътни редици от по 7 души прилепени рамо до рамо, от другата България да разположи средно по един човек на всеки

три метра.

Чисто физически, подобен шурм би довел до увеличаване на населението намиращо се на територията на България с над три милиона и половина души или повече от 40%. Мащабите на подобен човешки катаклизъм, могат да бъдат илюстрирани само с факта, че при средно потребление на електроенергия от 4-5 хиляди мегавата в страната, рязко увеличаване с 50%, според анализите на Енергийния системен оператор, би довело до невъзможност на енергийната система в страната да произведе тези мощности. Съответно, при такъв мащабен човешки поток на територията на страната дори електричеството в България ще спре.

За България сляпото попридържане към „унгарските мерки“ при един извънреден масиран миграционен поток не само, че няма да сработи, но и ще доведе неизбежно до „гръцки резултати“ - пълен отказ на страната да изпълнява ангажиментите си като страна член на ЕС, по отношение на нелегалната миграция и транзитирането на човешките потоци извън територията на страната в посока вътрешността на Съюза. В рамките на нова криза, „пропускливостта на границите“ ни може да ни коства редица санкции от страна на международните ни партньори.

Средносрочният сценарий, който предвижда прилагането на германската стратегия до интеграция би довел до шведски финал с пълен блокаж на администрацията и невъзможност за реализация на планирания прием на имигранти.

На база данните от предходния миграционен натиск, съобразно специфичните промени в ситуацията след него, може да се прогнозира, че нова криза от сходен тип като предишната би довела до границите на България повече от 60 000 души. Абсолютният капацитет, който България има за приемането и временното настаняване на имигранти – както потърсили закрила, така и незаконно влезли на наша територия е 7900 души с опцията да всеки момент да се разшири до 8300. Ако се абстрахираме от периодичните данни за това какъв процент от капацитета на тези центрове е запълнен, отново излиза, че при напълно реалистичен бежански поток, който може да се появи на границата ни с Турция, Българската държава няма да може да осигури настаняване на минимум 86% от него.

Доколко, полезна е миграцията за демографската криза у нас в генерален план показват изчисленията на д-р Спас Ташев. Към прогнозите на НСИ за населението на България се добавя средногодишен миграционен поток от 10 хиляди души. Съответно изчисленията показват, че в прогнозния период благодарение на миграцията нараства относителният дял на населението в трудоспособна възраст. В края на прогнозния период, обаче ефектът на увеличена работна сила изчезва, в следствие на стареенето на мигрантите и преминаването им в по-високи възрастови групи. Този модел се запазва при всички възможни хипотези в прогнозите на НСИ за демографската картина у нас в следващите 50 години. Причината е

застрашителните размери на демографската криза у нас. Въз основа на тези сравнителни анализи може да се направи изводът, че имиграцията като цяло оказва положителен ефект върху възрастовите характеристики на бъдещото население на България, но в краткосрочен и средносрочен план.

Паралелно с това експеримент целящ да покаже какъв миграционен прираст е необходим на страната, за да не пада потенциалният коефициент на демографска поддръжка под критичното равнище от 3,00 (международният стандарт сочи, че на един човек на възраст над 65 години е необходимо да има поне трима в активна възраст 15-64) в България трябва да се преселят около 4,4, милиона имигранти. Обективните данни сочат, че дори всеки сириец намиращ се на територията на Турция да дойде у нас и да подпише Споразумение за интеграция, при това ако пристигат на точно определени групи в следващите 50 години, България пак няма да почувства цялостен позитивен ефект върху демографския си прираст.

По този начин поредицата стратегически анализи изготвени от експерти в държавната администрация се опровергават напълно от научно изследване, което дава практическите измерения на нужния миграционен поток за „обещавания“ от експертите положителен ефект върху демографията на страната. Световният опит показва, че имиграцията може да въздейства положително на демографската картина. За България, обаче данните сочат, че тя в толкова катастрофална, че за да се получи позитивен ефект са необходими абсурдно големи нива на миграционни потоци при това в точно определени възрастови параметри. Тези бомбастични „инжекции от нови хора“, обаче кардинално биха изменили етническия състав на населението в България и несъмнено биха довели до етнодемографска катастрофа.

В дългосрочния сценарий разработен по отношение на предизвикателствата пред България свързани с миграционния натиск прогнозирана заплахата от нови човешки потоци от региона на Централна и Източна Африка.

Колкосериозна е тази заплахата показват данните на ВКБООН за 2016г. 76% от всички бежанци по света идват от тези 10 държави, а седем от страните се намират в региона на Централна и Източна Африка. 5 от държавите споделят общи граници. Общо 4,9 милиона африканци се намират извън пределите народните си страни в момента, търсейки убежище, което с едва 10 на сто по-малко от петте и половина милиона сирийци, чиято съдба направлява световната и европейска политика, в това число и конкретните събития в България.

Към тези данни е прибавен и статистически анализ на демографските процеси в Турция и регионите на Близкия Изток и Северна Африка, който правят учени от БАН в защита на тезата, че миграционните потоци към Европа ще продължат, а Турция се очаква да придобие ролята на транзитна зона към ЕС. Според изчисленията през 2100 г. двата свързани региона на Близкия Изток и Северна Африка, взети заедно, ще имат население от 937,5 млн. души,

т.е. почти два пъти повече (194,2%) от населението на ЕС. Благодарение на вече наличните днес имигранти от Близкия Изток и Северна Африка и либерализирането на визовия режим с Турция, южната и югоизточната част на Средиземноморието ще продължат да бъдат зони с голям миграционен потенциал и изградени и утвърдени миграционни мрежи, предаващи натрупания миграционен опит и намаляващи разходите за миграция към Европа през Турция.

Доказателства за насочващата се към ЕС имигрантска вълна от Африка дават до известна степен данните за подадените молби за международна закрила. През 2016г. Германия традиционно оглавява класацията, а заедно с нея като в съзнанието на бежанците като сигурна държава, в която биха искали да се установят присъстват Австрия, САЩ, Великобритания и Италия. От друга страна списъкът на държавите чиито граждани иска да получат хуманитарен статут са изменя. Водещи показатели продължават да заемат Сирия, Ирак и Афганистан. След тях топ 10 вече се запълва със страни като ДР Конго, Еритрея и Нигерия.

В отговор на тези цифри Европейският съюз предприема мерки за справяне с хуманитарната криза в Африка и произхождащата от нея миграционна вълна, която е не по-малко застрашителна от тази от Близкия изток, по най-очаквания метод, с който ЕС е свикнал да оперира – с пари. През ноември 2015г. на Срещата на върха във Валета е създаден Европейският фонд за спешна помощ за Африка. Неговата цел е „да отговори на основните причини за нестабилност, принудително изселването и нелегална миграция и да допринесе за по-добро управление на миграцията“. Доверителният фонд за Африка е на стойност над 3,4 милиарда евро, като над 88% от вноските идват от бюджета на ЕС, и около 12% от държавите-членки на ЕС и други донори. По-голямата част от ресурсите му са посветени на създаването на заетост и икономическото развитие, особено за младите хора и жените в местните общности, с акцент върху професионалното обучение и създаването на микро- и малки предприятия. Другите приоритетни области са поддържане на устойчивостта, поддържане на основни услуги за местното население, управление на миграцията, например за предотвратяване на нелегална миграция и борбата с трафика на хора, както и стабилността и управлението, по-специално чрез насърчаване на предотвратяването на конфликти, справяне с нарушенията на правата на човека и утвърждаване на върховенството на закона.

Ключовият елемент в тази програма е, че държавите, които са основни бенефициенти са не източниците на миграция, а тези в регионите съседни на размирните страни и намиращи се в началото на миграционния им маршрут преди Европа. Камерун, Чад, Мали, Нигерия, Мароко, Алжи, Тунис, Либия, Египет са страните възползвали се в най-голяма степен от Европейския фонд за спешна помощ в Африка.

Именно политиката на ЕС за „задържане“ в близост до зоните на конфликт е най-

реалистичната тема, по която страната ни може да работи за решаване на проблема в дългосрочен план. Функционирането на фонда на ЕС за авриканските държави е доста добро начало на стратегията за задържане на миграционните потоци в близост до страните им на произход и съответно далеч от територията на ЕС и България.

В тази посока е и изходът на дългосрочния сценарий разработен в дисертационния труд – опасността, която се очаква от Африка има европейско решение.

Заключение

В заключението на дисертационния труд се обобщават постигнатите резултати от изследването. Аргументира се постигането на поставената цел и решаването на основните задачи. В резултат на научното изследване може да се счита за защитена основната хипотеза на дисертационния труд, че Република България не може самостоятелно да се справи с прогнозирания засилен натиск от нелегални, икономически имигранти. Поради тази причина е необходимо страната ни да поддържа и да активно да участва във формирането на общоевропейските политики за задържане на потоците от икономически мигранти от Близкия Изток и Централна и Източна Африка в страните им по произход или на територията на държави по трасето им към границите на ЕС, но извън самите граници на Общността.

При решаването на поставените задачи е доказано, че бежанските потоци, които са оказали натиск на границите на ЕС, в това число и България, сами по себе си не са главната заплаха за националната сигурност на страната, а са катализатор за мащабни вълни от нелегални икономически имигранти от размирните региони в Близкия Изток и Централна и Източна Африка. Всички факти и анализи са в полза на прогнозата, че тези миграционни вълни се превръщат в дългосрочна тенденция.

Историческата справка изготвена към дисертационния труд от своя страна потвърждава тезата, че макар и да има опит в преселението на големи човешки потоци в границите си, Европа, а още повече България, са изправени пред уникални по мащабите си и вида си, миграционни потоци.

Приведени са и допълнителни доказателства, позволяващи затвърждаването на изводите, че в периода на Европейската мигрантска криза от 2015г. България не е успяла самостоятелно да се справи с натиска по границите си, а заключенията от разработените сценарии за потенциални нови миграционни вълни само потвърждават тезата, че единственото дългосрочно решение на проблема е обща политика на ниво ЕС.

В заключение е поставено мнението, че ЕС и до момента е провеждал сходна

политика за задържане на нелегалните икономически мигранти в страните членки, които се намират по южните граници на съюза. Финансовите стимули, с които провежда тази политика, обаче безспорно трябва да бъдат увеличени и насочени към държави по трасето на мигрантите, които се намират извън територията на Европейския съюз.

3.ИЗВОДИ, НАУЧНИ ПРИНОСИ И ПУБЛИКАЦИИ СВЪРЗАНИ С ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Изводи

В края на всяка от трите глави е поместена отделна точка, която съдържа основните изводи и препоръки изведени на база представеното по конкретната тема.

В Глава I, точка 3 озаглавена „Анализ на приложената фактологическа рамка“, основният извод е, че в следствие на Европейската мигрантска криза от 2015г., ЕС и България като част от него е изправена не пред бежанска вълна, а пред сериозен натиск от нелегални икономически мигранти.

В Глава II, точка 4 озаглавена „Край на кризата – споразумението с Турция“, най-синтезираният извод е даден още в наименованието. Детайлният преглед на ситуацията, анализът на политиките реализирани от най-засегнатите, а и най-влиятелните страни в ЕС в същност показва, че всяка една от мерките самостоятелно е недостатъчна. Решаващата роля за прекратяване на Европейската мигрантска криза е на ЕС и то благодарение на подписването на споразумението с Турция.

В Глава III, точка 3 със заглавие „Нова вълна трябва да се очаква от юг“ е синтезирана прогнозата за дългосрочна опасност от миграционен натиск по външните граници на ЕС от жители на страните от Централна и Източна Африка. Представен е и ключовият извод, че в дългосрочен план потоците от нелегални икономически мигранти идващи към ЕС, могат да бъдат спрени с общоевропейска политика по задържане в държавите близки до станите източници, но извън рамките на ЕС.

Научни приноси

- Систематизирано представени са основните теоретични понятия, съпътстващата нормативна база и методите за оценяването на бежанските потоци като опасност за националната сигурност на Р България
- Направен е детайлен анализ на разходите за построяване на защитно съоръжение по границата на България с Турция и е разработен модел за реализация на защитно съоръжение подобно на това в Унгария с възможностите на българската държава
- Критичен анализ на стратегиите на европейското и национално законодателство свързани с миграционните процеси доказващи твърдението, че интеграцията на мигранти няма да спаси България от демографска катастрофа.
- Направена е историческа ретроспекция на основата на която са преосмислени съвременните аспекти на миграционните процеси и е структурирана е теза, че потенциалните бъдещи кризи са с произход Африка

Публикация

Николаев, И. Темата за нелегалната миграция в годишните доклади на службите за сигурност , публикация в Юбилеен сборник посветен на проф. Д-р Петър Славейков, София, Изд: „Мелани“, 2018, стр. 103-112

В заключение искам да изкажа благодарността си на преподавателите от катедра „Регионално развитие“ и специално на научния ми ръководител Доц. д-р Климент Найденов за оказаната методическа и практическа помощ при разработката на изследването.